

Mjere zajedničke poljoprivredne politike u funkciji bioraznolikosti

Mlađen, Tajana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:808078>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Tajana Mlađen

Sveučilišni diplomski studij Agroekonomika

MJERE ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE
U FUNKCIJI BIORAZNOLIKOSTI

Diplomski rad

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA OSIJEK
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Tajana Mlađen

Sveučilišni diplomski studij Agroekonomika

**MJERE ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE
U FUNKCIJI BIORAZNOLIKOSTI**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

1. Prof.dr.sc. Jadranka Deže, predsjednik
2. Prof.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
3. doc.dr.sc. David Kranjac, član

Osijek, 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. PREGLED LITERATURE.....	5
3. MATERIJAL I METODE.....	18
4. REZULTATI	19
2.1. Zajednička poljoprivredna politika.....	19
2.2. Mjere poljoprivredne politike	26
2.3. Zajednička poljoprivredna politika u razdoblju od 2021.- 2027.....	30
2.4. IAKS Mjera 10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene	33
5. RASPRAVA	45
6. ZAKLJUČAK	48
7. POPIS LITERATURE.....	50
8. SAŽETAK.....	51
9. SUMMARY	52
10. POPIS TABLICA.....	53
11. POPIS SLIKA	54
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	
BASIC DOCUMENT CARD	

1. UVOD

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) Europske unije predstavlja jedan od ključnih instrumenata za oblikovanje poljoprivredne proizvodnje i upravljanje ruralnim prostorom na teritoriju država članica (Vijeće Europske unije, 2021.).

ZPP dosad je doživjela šest velikih reformi, od kojih su posljednje provedene 2013. (za financijsko razdoblje 2014.–2020.) i 2021. (za financijsko razdoblje 2023.–2027.). Najnovija reforma i novo zakonodavstvo stupili su na snagu u siječnju 2023. (Europski parlament, 2023.).

Naknadne reforme ZPP-a omogućile su prilagodbu mehanizama ove politike kako bi se bolje postigli ciljevi Ugovora. Najnovija reforma iz 2021. usredotočena je na 10 specifičnih ciljeva povezanih sa zajedničkim ciljevima EU-a za društvenu, ekološku i gospodarsku održivost u poljoprivredi i ruralnim područjima (Europski parlament, 2023.).

Reforma nakon 2020. kojom je uspostavljen ZPP za razdoblje 2023.–2027., obilježio je dug proces koji je započeo objavom zakonodavnih prijedloga Komisije u lipnju 2018. i konačnim usvajanjem usuglašanih tekstova u prosincu 2021. Komisija je predstavila Europski zeleni plan te strategiju "od polja do stola" i strategiju bioraznolikosti čija je izrada završena 2020. godine, što je doprinijelo složenosti pregovora. Skupinu reformi čine tri uredbe: Uredba o strateškim planovima, horizontalnu uredbu i uredbu o izmjeni zajedničke organizacije tržišta (Europska komisija, 2021.).

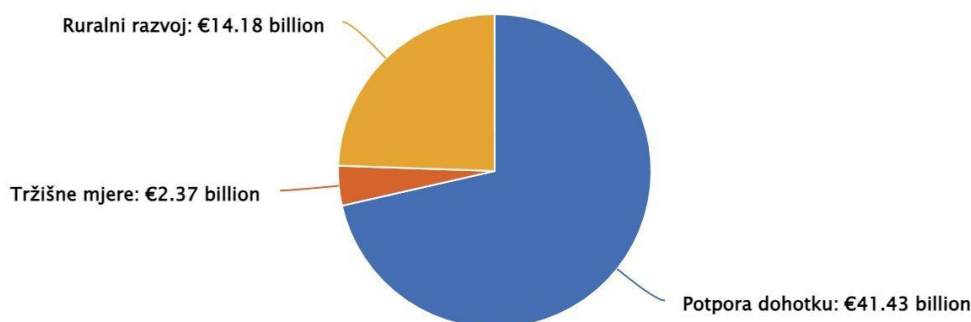
ZPP za razdoblje 2023.–2027. usmjeren je na 10 specifičnih ciljeva: pravedan dohodak za poljoprivrednike, povećanu konkurentnost, bolji položaj poljoprivrednika u prehrambenom lancu, aktivnosti u vezi s klimatskim promjenama, zaštita okoliša, očuvanje bioraznolikosti i krajobraza, poticanje generacijske obnove, dinamična ruralna područja, kvalitetu hrane i zdravlja, poticanje znanja i inovacija (Europska komisija, 2023.).

Novi ZPP ima za cilj izgradnju održivog prehrambenog sustava, koji doprinosi ciljevima zelenog plana, strategije „od polja do stola“ i strategije biološke raznolikosti, u vidu zaštite i povećanja raznolikosti biljaka i životinja u ruralnom ekosustavu. Kako bi se postigli ciljevi Zelenog plana, novi ZPP uvodi poboljšane uvjete (povezivanje izravne potpore dohotku s ekološkim poljoprivrednim praksama), ekosheme i nacionalne strateške planove. Svaka država članica mora izraditi nacrt nacionalnog strateškog plana, koji mora opisati korištenje instrumenata ZPP-a prema trenutnim uvjetima i potrebama. Nacionalni strateški planovi predstavljaju novi model provedbe

ZPP-a, koji se temelji na većoj fleksibilnosti za države članice, smanjenom administrativnom opterećenju i jačoj dimenziji zaštite okoliša (Eu fondovi, 2022.).

Trenutačni ZPP uvodi novi godišnji okvir za praćenje i pregled koji se temelji na zajedničkom skupu pokazatelja i koji zahtijeva od država članica da prate svoj napredak u postizanju ciljeva i podnose godišnje izvješće o učinku. Polugodišnjim pregledom učinkovitosti strateških planova u okviru ZPP-a procijenit će se napredak država članica EU-a u postizanju njihovih ciljnih vrijednosti i cilja ZPP-a (Europski parlament, 2023.).

Potpore EU-a poljoprivrednicima 2019.

Slika 1. Potpora Europske unije poljoprivrednicima 2019.

Izvor: Službene internetske stranice Europske unije

Rashodi ZPP-a i dalje se financiraju iz dvaju fondova: Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (iz kojeg se osiguravaju izravna plaćanja i svi rashodi povezani s tržištem) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (osigurava mjere ruralnog razvoja). Mjere i programi novog ZPP-a kojima se podupire poljoprivrednike: osnovna potpora dohotku za održivost, plaćanja za male poljoprivrednike, dodatna potpora dohotku (za održivost i mlade poljoprivrednike), ekosheme (za klimu, okoliš i dobrobit životinja), proizvodno vezana potpora

dohotku, plaćanja namijenjena za pojedinačne kulture, sektorske intervencije, projekti ruralnog razvoja (Europski parlament, 2023.).

Bioraznolikost se tradicionalno definira kao raznolikost života na Zemlji u svim njegovim oblicima. Uključuje različite vrste, njihove genetske varijacije i interakciju tih životnih oblika u složenim ekosustavima. U izvješću UN-a objavljenom 2019. znanstvenici upozoravaju da je milijun od procijenjenih osam milijuna vrsta u opasnosti od izumiranja. Neki čak vjeruju da smo usred šestog masovnog izumiranja u povijesti Zemlje. U prethodnim masovnim izumiranjima nestalo je između 60 i 95 % svih vrsta, a potrebni su milijuni godina da se ekosustav oporavi od takvih događaja. (Europski parlament, 2023.)

Zdravi ekosustavi omogućuju procese koje uzimamo zdravo za gotovo. Biljke uzimaju energiju od sunca i čine je dostupnom drugim oblicima života. Bakterije i drugi živi organizmi razgrađuju organsku tvar, stvarajući hranjive tvari koje osiguravaju zdravo tlo u kojem rastu biljke. Oprašivači su bitni za reprodukciju biljaka i proizvodnju hrane, biljke i oceani važni su ponori ugljika, a ciklus vode uvelike ovisi o živim organizmima (Uzor Hrvatske, 2013.).

Ukratko, bioraznolikost nam osigurava čisti zrak, svježvu vodu, kvalitetno tlo i oprašivanje usjeva. To nam pomaže u borbi protiv klimatskih promjena i ublažavanju prirodnih katastrofa. S obzirom na interakciju živih organizama u dinamičnim ekosustavima, izumiranje vrste može imati značajan utjecaj na hranu. Nemoguće je točno znati posljedice masovnog izumiranja za ljude, ali znamo da nam za sada raznolikost prirode omogućuje da napredujemo (Ministarstvo gospodarstva, i održivog razvoja, 2021.).

Bioraznolikost, raznolikost svih živih bića na našem planetu, posljednjih se godina smanjuje alarmantnom brzinom, uglavnom zbog ljudskih aktivnosti poput prenamjene zemljišta, onečišćenja i klimatskih promjena (Europski parlament, 2020.).

Nakon poziva Parlamenta da se pozabavi glavnim pokretačima gubitka biološke raznolikosti i postavi pravno obvezujuće ciljeve, Europska komisija predstavila je novu Strategiju bioraznolikosti za 2030. u svibnju 2020. Tijekom plenarne sjednice u lipnju 2021. Parlament je usvojio svoje stajalište o „Strategiji EU-a za biološku raznolikost 2030.“ : Uvođenje prirode u naše živote" kako bismo osigurali da do 2050. ekosustavi planeta budu obnovljeni, otporni i dobro zaštićeni. U veljači 2024. europarlamentarci su podržali novi zakon o obnovi prirode, koji je dio

napora EU-a za očuvanje bioraznolikosti u Europi. Ovaj zakon obvezuje sve zemlje EU da rade na obnovi prirodnih staništa. (Europski parlament, 2020.)

Glavni razlozi gubitka bioraznolikosti: prenamjena zemljišta (krčenje šuma, intenzivna poljoprivreda, urbanizacija), izravno iskorištavanje (lov i prekomjerni ribolov), klimatske promjene, onečišćenje, invazivne strane vrste (Europski parlament, 2024.).

Zastupnici Europskog parlamenta snažno su podržali cilj zaštite najmanje 30 posto morskih i kopnenih područja (šume, močvare, travnjaci, obalni ekosustavi) i cilj da se 10 posto oceana i kopna EU-a, uključujući sve ekosustave bogate ugljikom, ostavi netaknuto. Žele da ciljevi budu obvezujući i da se provode u zemljama EU-a na nacionalnoj razini, u suradnji s regionalnim i lokalnim vlastima. Zabrinuti zbog smanjenja broja oprašivača, zastupnici Europskog parlamenta pozvali su na hitnu reviziju inicijative EU-a o oprašivačima (Europski parlament, 2020.).

2. PREGLED LITERATURE

Kako bi odgovorila na glavne društvene izazove povezane s klimatskim promjenama i onečišćenjem okoliša, Europska unija usvojila je novu strategiju za gospodarski rast i razvoj – Europski zeleni plan, koji će transformirati Europsku uniju u moderno gospodarstvo, resursno učinkovito i konkurentno (Odak i sur., 2021.).

Komunikacija Europske komisije o Europskom zelenom planu usvojena je 11. prosinca 2019. Europski zeleni plan konceptualno se temelji na Pariškom sporazumu o klimatskim promjenama (2015.) i dio je šire strategije Europske komisije za provedbu Ujedinjenih naroda. do 2030. i ciljeve održivog razvoja. Cilj Europskog zelenog plana je učiniti Europsku uniju klimatski neutralnom sredinom 21. stoljeća i predstavlja na određeni način najavu velike reforme u gotovo svim područjima javnih politika Europske unije u sljedeća tri desetljeća, postizanje nulte neto emisije stakleničkih plinova i pozicioniranje EU kao globalnog lidera u čistim proizvodima i tehnologijama. Kako bi se to postiglo, provest će se niz inicijativa za zaštitu okoliša i promicanje zelenog gospodarstva. Poticanje aktivnosti u svim gospodarskim sektorima EU-a; uvesti čišće, jeftinije i zdravije oblike privatnog i javnog prijevoza; dekarbonizacija energetske sektora, obnova i povećanje energetske učinkovitosti zgrada te suradnja s međunarodnim partnerima na poboljšanju globalnih ekoloških standarda. EU već napreduje u borbi protiv klimatskih promjena. Pokrenula je modernizaciju gospodarstva i smanjila emisiju stakleničkih plinova (Odak i sur., 2021.)

Emisije stakleničkih plinova pale su za 23% između 1990. i 2018., a gospodarstvo je poraslo za 61%. "EU je jedino veliko gospodarstvo u svijetu koje je na snagu stavilo zakonodavstvo prema kojem će se emisije stakleničkih plinova smanjiti u svim gospodarskim sektorima u skladu s Pariškim sporazumom. Više od 40% javnih financijskih sredstava u klimatskoj zoni u svijetu je osigurala EU U svakom slučaju, još mnogo toga treba učiniti i stoga je odobren Europski zeleni plan koji sadrži mjere za zaustavljanje klimatskih promjena, obnovu bioraznolikosti i smanjenje onečišćenja, kao i učinkovito korištenje prirodnih resursa prelaskom na čisto kružno gospodarstvo. Prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo imat će širi društveni i gospodarski učinak za regije koje uvelike ovise o fosilnim gorivima, posebice ugljenu, lignitu, tresetu i naftnom škriljercu, kao i za industrije s visokim emisijama stakleničkih plinova (Odak i sur., 2021.).

Europski zeleni plan predviđa povećati financijska sredstva za tranziciju i, putem proračuna EU-a i povezanih instrumenata, mobilizirati sredstva od najmanje 1 bilijun eura za potporu održivim ulaganjima tijekom sljedećeg desetljeća stvoriti poticajni okvir za privatne ulagače i javni sektor kako bi se olakšala održiva ulaganja i dala potpora javnim upravama i promotorima projekata kako bi se olakšala identifikacija, strukturiranje i provedba održivih projekata. Za postizanje klimatskih i ekoloških ambicija EU-a, strategija bioraznolikosti do 2030., nova industrijska strategija i akcijski plan za kružno gospodarstvo, strategija "Od polja do stola" za održivu proizvodnju hrane i prijedlog za Europu bez onečišćenja. Troškovi zelene tranzicije bit će visoki i bit će potrebna značajna ulaganja za postizanje ciljeva Europskog zelenog plana. Javni i privatni sektor morat će se mobilizirati za ova ulaganja. Najmanje 25 % dugoročnog proračuna EU-a i 30 % InvestEU-a namijenjeno je borbi protiv klimatskih promjena, a Europska investicijska banka i Europska klimatska banka pružit će dodatnu potporu provedbi Europskog zelenog plana. Europska komisija odobrila je i izradila Plan ulaganja za održivu Europu. Mehanizam pravedne tranzicije koji će pomoći u dobivanju dovoljno sredstava za ulaganje i definirati strategiju zelenog financiranja. Europski zeleni plan uključuje 50 koraka kategoriziranih u sedam glavnih područja (Odak i sur., 2021.).

Slika 2. Europski zeleni plan

Izvor: Europska komisija

Dekarbonizacija energetskeg sustava EU-a ključna je za postizanje klimatskih ciljeva, budući da proizvodnja i korištenje energije čine više od 75% emisija stakleničkih plinova u EU-u. Samo 17,5% bruto finalne potrošnje energije u EU u 2017. dolazilo je iz obnovljivih izvora. Godine 2023. države članice moraju ažurirati svoje nacionalne energetske i klimatske planove kako bi ispunile nove klimatske ciljeve i potaknule povezivanje i uključivanje energetskeg sustava, obnovljivi izvori energije u mreži, promicanje inovativnih tehnologija i moderne infrastrukture, povećanje energetske učinkovitosti i dizajn ekoloških proizvoda, dekarbonizacija plinskog sektora, borba protiv energetskeg siromaštva među građanima, razvoj punog potencijala energije. energija vjetroturbina na europskom otvorenom moru (Europska komisija, 2022.).

Za postizanje klimatskih i ekoloških ciljeva EU-a potrebna je nova industrijska politika temeljena na kružnom gospodarstvu. Udio europske industrije u emisijama CO u EU je 20%. Između 1970. i 2017. godišnje globalno vađenje materijala utrostručilo se i nastavlja rasti, a više od 90% gubitka bioraznolikosti i nestašice vode uzrokovano je vađenjem i transformacijom prirodnih resursa. Samo 12% materijala koje koristi europska industrija dolazi od recikliranja (Odak i sur., 2021.).

Zato je EU donijela novu industrijsku strategiju koja podržava zelenu tranziciju i daje novi akcijski plan za kružno gospodarstvo. Zelena tranzicija pružit će priliku za poticanje održivih i radno intenzivnih gospodarskih aktivnosti, posebice onih koje su resursno intenzivne (primjerice, tekstilna industrija i građevinarstvo, elektronika i proizvodnja plastike), a oslanjaju se na modernizaciju i njezinu prezentaciju čiste tehnologije i iskorištavanje prilika na lokalnom i globalnom tržištu. Jedan od glavnih ciljeva je poticanje razvoja novih tržišta za neutralne i kružne klimatske proizvode. Također je potrebno dekarbonizirati i modernizirati energetske intenzivne industrije poput industrije čelika i cementa te osigurati da se sva ambalaža u EU-u može ponovno upotrijebiti ili reciklirati. Europi je potreban digitalni sektor usmjeren na održivost i zeleni rast. Digitalizacija nudi nove mogućnosti praćenja onečišćenja zraka i vode i optimizacija korištenja energije i prirodnih resursa (Odak i sur., 2021.).

Udio energije za zgrade u utrošenoj energiji je 40%. Trenutna stopa obnove javnih i privatnih zgrada mora se barem udvostručiti. Izgradnja, korištenje i obnova zgrada zahtijevaju značajna ulaganja u energiju i sirovine, kao što su pijesak, šljunak i cement. Cijene različitih energenata potiču energetske učinkovite zgrade. Dizajn zgrade mora biti u skladu s kružnim gospodarstvom. Potrebna je veća digitalizacija, veća otpornost zgrada na klimatske promjene i strogu provedbu

pravila o energetske svojstvima zgrada. Europska komisija pokrenut će otvorenu platformu u kojoj će okupiti sudionike iz građevinskog sektora, arhitekta i inženjere te lokalne vlasti kako bi razvili inovativne mogućnosti financiranja, promovirali ulaganja u energetske učinkovite zgradama, kombinirajući obnovu u većim skupinama kako bi se iskoristila ekonomija razmjera pomoći obiteljima u nevolji da plate svoje račune za energiju (Odak i sur., 2021.).

Prometni sektor proizvodi četvrtinu emisije stakleničkih plinova u EU. Do 2050. godine planira se smanjenje tih emisija u EU do 90%, a planira se i uvođenje automatizirane mobilnosti i inteligentnih sustava upravljanja prometom. U prijevozu robe poticat će se pomorski i željeznički promet. Također se očekuje smanjenje zračnog prometa za 10%, a cestovnog do 2025. godine. predviđa oko milijun Jami stanica za punjenje 13 milijuna vozila s nultom ili niskom emisijom, kao što se očekuje u EU. Zeleni plan također je usredotočen na emisije, gradske gužve i poboljšanje javnog prijevoza. Automatizirani sustavi mobilnosti i inteligentno upravljanje prometom učinit će promet učinkovitijim i čistim. Razvit će se pametne aplikacije rješenja mobilnosti kao usluge (Europski parlament, 2023.).

Ekosustavi osiguravaju hranu, čistu vodu i čist zrak, a održivi ekosustavi ublažavaju katastrofe povezane sa sušom, kontroliraju štetočine i bolesti te pomažu u regulaciji klime. Zbog toga je Europska komisija donijela strategiju očuvanja bioraznolikosti, jedan od ciljeva je učiniti europske gradove zelenijima, a velika će se pozornost posvetiti europskim šumama. U planu je i sadnja novih stabala i masovno pošumljavanje te promišljeno i ekološki održivo korištenje mora i oceana (Europska agencija za okoliš, 2020.).

Europska hrana mora biti sigurna, hranjiva i kvalitetna. Mora se proizvoditi uz najmanji utjecaj na prirodu. Zato se poseban set mjera u Europskom zelenom planu odnosi na sigurnu, pristupačnu i nutritivno bogatu hranu, koja mora biti proizvedena uz minimalan utjecaj na prirodu. Strategija od polja do stola u proračunu EU-a za 2021.-2027. 40% proračuna bit će izdvojeno za zajedničku poljoprivrednu politiku i dodatnih 30% za fond za more i ribarstvo za ostvarenje ovih ciljeva također će potaknuti rast ekološke poljoprivrede i očuvanje biološke raznolikosti. Europska komisija radit će s državama članicama kako bi osigurala pošten i pravedan prijelaz na novi način poljoprivrede i ribarenja, smanjila upotrebu kemijskih pesticida, gnojiva i antibiotika te razvila inovativne tehnike u poljoprivredi i ribarstvu. Posebno će se paziti na sprječavanje prijevara s hranom, a prehrambeni proizvodi iz uvoza također moraju biti u dobrom stanju u skladu s

ekološkim standardima EU. Nastojat će se smanjiti bacanje hrane i potaknuti bolje skladištenje i pakiranje (Odak i sur., 2021.).

Kako bi zaštitila europske građane i ekosustave, Europska komisija će usvojiti akcijski plan za osiguranje nulte razine onečišćenja kako bi se spriječilo onečišćenje zraka, vode i tla. Poduzete mjere uključuju očuvanje bioraznolikosti u jezerima, rijekama i močvarama, mjere za smanjenje onečišćenja uzrokovano viškom hranjivih tvari te smanjenje onečišćenja mikroplastikom i farmaceutskim proizvodima. U borbi za čisti zrak bit će preispitani standardi kvalitete zraka u skladu sa smjernicama Svjetske zdravstvene organizacije. U industrijskim pogonima radit će se na smanjenju onečišćenja i sprječavanju industrijskih nesreća. Poticat će kemijske inovacije za netoksični okoliš, razvoj održivih alternativnih rješenja, bolje povezivanje zdravstva s globalnom konkurencijom te poboljšati pravila za ocjenu sigurnosti tvari koje se stavljaju na tržište. EU nastavlja igrati svoju globalnu vodeću ulogu u borbi protiv klimatskih promjena poboljšavajući klimatske akcije kroz diplomaciju i trgovinsku i razvojnu suradnju, ali i postavljanjem standarda za održivi rast u globalnim lancima vrijednosti. Osim toga, 25% instrumenta EU-a za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju ima za cilj poduprijeti postizanje klimatskih ciljeva (Odak i sur., 2021.).

Gubitak bioraznolikosti i kolaps ekosustava među najvećim su rizicima za čovječanstvo i predstavljaju prijetnju temeljima europskog gospodarstva. Europska unija spremna je zauzeti ambiciozan pristup obnovi svoje bioraznolikosti i ostaje svjetski lider u tom području. Dana 20. svibnja 2020. usvojena je Strategija bioraznolikosti EU do 2030. godine. koji utvrđuje kako Europa može postići oporavak bioraznolikosti koji će koristiti ljudima, planetu, klimi i europskom gospodarstvu, u skladu s UN-ovom programom za održivi razvoj do 2030. i ciljevima održivog razvoja iz 'Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama. Strategija se bavi pet glavnih uzroka gubitka bioraznolikosti, uspostavlja poboljšani okvir upravljanja, osigurava punu provedbu propisa EU-a i povezuje sve trenutne napore. Usvojena u vrijeme pandemije COVID-19, čini jednu od okosnica plana oporavka EU-a (Odak i sur., 2021.).

Ciljevi Strategije bioraznolikosti EU do 2030. su: stvaranje zaštićenih područja na najmanje 30% europskog kopna i 30% europskih mora, obnoviti oštećene kopnene i morske ekosustave diljem Europe povećanjem organske poljoprivrede i značajki krajolika visoke bioraznolikosti na poljoprivrednom zemljištu, zaustavljanjem opadanja broja oprašivača i njihovim preokretom,

smanjenjem upotrebe i rizika od pesticida za 50% do 2030., vraćanjem slobodnog protoka najmanje 25 000 km rijeka u EU i posaditi 3 milijarde stabala do 2030. godine. EU želi preuzeti vodeću ulogu u prevladavanju globalne krize biološke raznolikosti. Osim toga, obnova prirode središnji je dio plana EU-a za oporavak od pandemije COVID-19 i pruža trenutne mogućnosti trgovine i ulaganja za obnovu gospodarstva EU-a, posebno u tri glavna gospodarska sektora građevinarstva, poljoprivrede i prehrambenom sektoru. Svi ti sektori uglavnom ovise o prirodi i generiraju više od 7 milijardi eura. (Odak i sur., 2021.)

Koristi od očuvanja bioraznolikosti za gospodarstvo bit će brojne da bi se očuvali morski stokovi, godišnji profit industrije morske hrane mogao bi se povećati za više od 49 milijardi eura. Zaštitom obalnih močvara, industrija osiguranja mogla bi uštedjeti oko 50 milijardi eura godišnje smanjenim gubicima od poplava. U šest industrija: kemijska industrija i industrija materijala, zrakoplovstvo, putovanja i turizam; nekretnine, rudarstvo i metalurgija, opskrbni lanci i transport, maloprodaja, roba široke potrošnje i robne marke - više od 50% bruto dodane vrijednosti u opskrbnom lancu ovisi o prirodi koristi europske mreže Natura 2000 za zaštitu prirode procjenjuju se između 200 i 300 milijardi eura godišnje (Europsko vijeće, 2023.).

Očuvanje biološke raznolikosti također će utjecati na otvaranje radnih mjesta. Zaštita i obnova biološke raznolikosti jedini je način očuvanja kvalitete i kontinuiteta ljudskog života na Zemlji. Preuzimanje obveza predloženih u ovoj strategiji otvara put ambicioznim i nužnim promjenama za dobrobit i gospodarsku dobrobit sadašnjih i budućih generacija u zdravom okolišu. Kako bi se ispunile te obveze, potrebno je uzeti u obzir različite izazove između sektora, regija i država članica te prepoznati potrebu za osiguranjem socijalne pravde, jednakosti i uključenosti u skladu s Europskim stupom socijalnih prava te će zahtijevati zajednički osjećaj odgovornosti i predanosti svih država članica, ključnih razvojnih aktera i građana (Odak i sur., 2021.).

Iako je strategija "Od polja do stola" uglavnom usmjerena na prehrambeni sustav, njeni ciljevi su borba protiv klimatskih promjena i zaštita okoliša i bioraznolikosti. Strategija ima za cilj osigurati prijelaz na održivi prehrambeni sustav u Europskoj uniji koji štiti sigurnost opskrbe hranom i građanima omogućuje pristup zdravoj hrani. To će smanjiti klimatski i ekološki otisak prehrambenog sustava Europske unije i povećati njegovu otpornost, osiguravajući postojanje poljoprivrednika. Strategija također sadrži kvantitativne ciljeve, poput smanjenja upotrebe i rizika od pesticida za 50% do 2030. i smanjenja upotrebe gnojiva za najmanje 20% do 2030. godine,

povećanje poljoprivrednog zemljišta na kojem se provodi ekološki uzgoj na 25% poljoprivrednog zemljišta u Europskoj uniji te smanjenje prodaje antimikrobnih sredstava za stočarstvo i akvakulturu za 50% (Odak i sur., 2021.).

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) jedna je od najstarijih i najvažnijih politika Europske unije, kojoj je posvećeno oko trećine proračuna Europske unije kako bi se poljoprivrednicima zajamčio odgovarajući životni standard, stabiliziralo tržište i povećalo tržišno natjecanje poljoprivrednika, doprinosi borbi protiv klimatskih promjena i održivo upravljanje prirodnim resursima, očuvanje ruralnih područja i krajolika diljem EU-a, održavanje dinamike ruralnog gospodarstva povećanjem zaposlenosti u poljoprivredi, poljoprivredno-prehrambenoj industriji i srodnim sektorima, pružanje sigurne i visoke kvalitete za više od 500 milijuna potrošača (Europsko vijeće, 2022.).

S vremenom se razvijala i prilagođavala novim potrebama Europske unije i izazovima svijeta. Nakon 2020. glavni će joj cilj biti potpora europskim poljoprivrednicima i jamčenje sigurnosti opskrbe hranom u Europskoj uniji. Zajednička poljoprivredna politika dijeli se na dva stupa (Europska unija, 2023.).

Prvi stup su izravna plaćanja potpore dohotku koja osiguravaju stabilnost dohotka i plaćaju poljoprivrednicima za ekološki prihvatljivu poljoprivredu i pružanje javnih dobara kojima se inače ne trguje, kao što je ruralna skrb. Poljoprivrednici uglavnom dobivaju dohodovnu potporu na temelju veličine gospodarstva u hektarima (Odak i sur., 2021.).

Tržišne mjere za rješavanje teških tržišnih situacija, kao što je nagli pad potražnje zbog zdravstvenih problema ili pad cijena zbog privremene prevelike ponude na tržištu. Cilj je stabilizirati poljoprivredna tržišta i spriječiti pogoršanje krize (mjere tržišne intervencije), potaknuti potražnju i pomoći poljoprivrednim sektorima da se bolje prilagode evoluciji tržišta. Ove mjere dio su Uredbe o zajedničkom uređenju tržišta, kojom se utvrđuje okvir za funkcioniranje poljoprivrede EU-a na jedinstvenom tržištu (Odak i sur., 2021.).

Drugi stup su mjere ruralnog razvoja jačaju tržišne mjere i potporu dohotku putem strategija ZPP-a i financiranja usmjerenih na jačanje poljoprivredno-prehrambenog i šumarskog sektora EU-a, održivosti okoliša i općeg blagostanja ruralnih područja. Tri dugoročna cilja ruralnog razvoja za razdoblje 2014.-2020. bili su: promicati konkurentnost poljoprivrede, osigurati održivo upravljanje

prirodnim resursima i klimatske mjere, postići uravnoteženi teritorijalni razvoj ruralnih gospodarstava i zajednica. uključujući otvaranje i održavanje radnih mjesta (Odak i sur., 2021.).

ZPP se financira iz dvaju fondova financiranih iz višegodišnjeg financijskog okvira Europske unije: Europski fond za jamstva u poljoprivredi (EFJP) pruža izravne potpore i financiranje tržišnih mjera, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) financira mjere ruralnog razvoja (Odak i sur., 2021.).

Nakon 2020. ZPP će nastaviti jamčiti pristup kvalitetnoj hrani i podržavati jedinstveni europski poljoprivredni model, s većim fokusom na okoliš i klimu, te podržavati trajni prijelaz prema održivijem i dinamičnijem ruralnom razvoju. U novom ZPP-u veliki naglasak bit će stavljen na potporu malim i srednjim obiteljskim gospodarstvima koja čine okosnicu poljoprivrednog načina života u EU te poticanje mladih da se bave poljoprivredom (Odak i sur., 2021.).

Tri glavna cilja ZPP-a bit će poticanje pametnog i otpornog poljoprivrednog sektora sa zajamčenom sigurnošću opskrbe hranom, jačanje zaštite okoliša i klimatske politike te doprinos ciljevima EU-a u području okoliša i klime, jačanje socioekonomske strukture ruralnih područja. Zajednička poljoprivredna politika mora i dalje uzimati u obzir očekivanja društva u pogledu održive proizvodnje hrane, posebice u pogledu njezine sigurnosti i kvalitete, kao i standarde zaštite okoliša i dobrobiti životinja. Veći naglasak bit će stavljen na stručne savjete, razmjenu znanja i suradnju. Zajednička poljoprivredna politika i dalje se provodi uglavnom kroz zajedničko upravljanje između EU i država članica. Za razdoblje 2021.-2027 za ZPP je osiguran iznos od 344 milijarde eura, čime je financiranje ZPP-a smanjeno za oko 10% u odnosu na prethodno razdoblje, no nešto manje od trećine ukupnog proračuna EU i dalje će biti alocirano za ZPP čime će se zadržati njihov značaj koji ostaje povezan ovoj politici. . Stopa EU sufinanciranja zadržava se, kao i za druge EU fondove, na najviše 85%. Proračun ZPP-a bit će raspodijeljen na njegova dva tradicionalna stupa: izravnu potporu poljoprivrednicima i tržišne mjere koji će se financirati iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi - 258,6 milijardi eura, ruralni razvoj koji će se financirati iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj - 85,4 milijarde eura (Odak i sur., 2021.).

Za razliku od razdoblja 2014.-2020., kada je Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj bio dio europskih strukturnih i investicijskih fondova, u razdoblju 2021. - 2027. izdvojen je iz njih te nije više obuhvaćen Uredbom o općim odredbama. Na razini Europske unije pravila za provedbu ZPP-a utvrdit će se s pomoću tri uredbe: Uredba o strateškom planu u okviru ZPP-a, Horizontalna uredba o ZPP-a i Uredba o zajedničkoj organizaciji tržišta. Glavni ciljevi zajedničke poljoprivredne politike, kao i dosad, utvrđeni su na razini Europske unije te će se primjenjivati u svim državama članicama (Europski parlament, 2023.).

ZPP ima devet posebnih ciljeva: pravedan dohodak za poljoprivrednike, povećanje konkurentnosti, ponovna uspostava ravnoteže snaga u prehrambenom lancu, borba protiv klimatskih promjena, briga za okoliš, očuvanje krajolika i bioraznolikosti, potpora generacijskoj obnovi, dinamična ruralna područja, zaštita kvalitete hrane i zdravlja (Odak i sur., 2021.).

Potpora dohotku ostala je ključni element ZPP-a, a osnovna plaćanja i dalje će se temeljiti na veličini gospodarstva u hektarima. Međutim, budućim ZPP-om prednost će se dati malim i srednjim poljoprivrednim gospodarstvima, a posebnu pozornost posvetit će poticajima mladim poljoprivrednicima (Europska komisija, 2021.).

Osnovne promjene u programskom razdoblju 2021. - 2027. jesu: viša potpora po hektaru za mala i srednja poljoprivredna gospodarstva, pravednija raspodjela plaćanja smanjenjem primljenih izravnih plaćanja iznad 60.000 eura po poljoprivrednom gospodarstvu i uvođenje gornjih granica primljenih iznosa na 100.000 eura po poljoprivrednom gospodarstvu, jedinstvena definicija mladog poljoprivrednika i davanje veće potpore mladima, fleksibilniji sustav provedbe, pojednostavnjenje i modernizacija načina na koji ZPP funkcionira: naglasak na rezultatima i uspješnosti umjesto na sukladnosti i pravilima, poticanje i razmjena znanja, inovacija i digitalizacije, manje administrativnih postupaka i kraći rokovi, veće ambicije u pogledu okoliša i klimatskih promjena: najmanje 30 % sredstava namijenjenih financiranju drugog stupa bit će potrošeno na mjere povezane s klimom i okolišem, 40% ukupnog proračuna ZPP-a trebalo bi biti namijenjeno mjerama u području klime, stroži uvjeti za izravna plaćanja u skladu s politikama zaštite okoliša uvodi se nova pričuva za krizne situacije kako bi se odgovorilo na krize izazvane nepredvidivim kretanjima na međunarodnim tržištima ili specifični šok za poljoprivredni sektor zbog djelovanja trećih zemalja (APPRRR, 2021.).

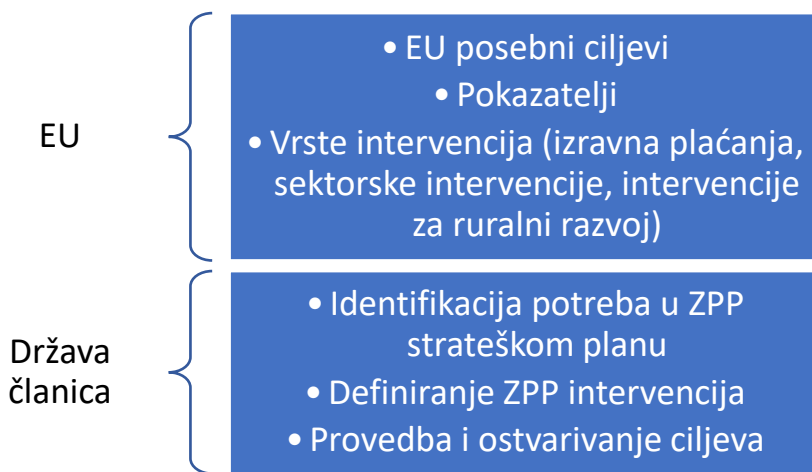
Pregovori za reformu i financiranje zajedničke poljoprivredne politike u novom razdoblju 2021.-2027. pokazali su se najzahtjevnijim od svih sektora i dijelova višegodišnjeg financijskog okvira na razini Europske unije. Dogovor o financiranju ZPP-a u novom razdoblju nije postignut na vrijeme da provedba ZPP-a počne 2021. godine, pa je dogovoreno prijelazno razdoblje za 2021. godinu. 2022., tijekom koje će se provoditi programi ruralnog razvoja, izravna plaćanja i sektorske mjere sukladno starim pravilima iz razdoblja 2014.-2020. korištenjem financijskih sredstava novog razdoblja. Nova pravila stupaju na snagu tek od 2023. godine (APPRRR, 2021.).

Uveden je novi model provedbe politike u kojem će se dva stupa ZPP-a spojiti u jedan programski instrument, Strateški plan zajedničke poljoprivredne politike. Cilj prikaza strateških planova u ZPP-u je osigurati bolju usklađenost različitih instrumenata ZPP-a, budući da će jedinstveni dokument sadržavati izravna plaćanja, vrste sektorskih intervencija i intervencija u području ruralnog razvoja. Za postizanje ciljeva Europske unije, svaka će država članica provesti opću analizu potreba poljoprivrednika i ruralnih područja, a zatim izraditi svoj strateški plan u okviru ZPP-a, s prikazom odabranih mjera i željenih rezultata. Strateškim planom će se odrediti kako će se sredstva iz dva stupa ZPP-a koristiti za zadovoljenje potreba u skladu s općim ciljevima EU-a i koji će se instrumenti primjenjivati. Vrste zahvata i indikatori bit će definirani Uredbom Strateškog plana prema ZPP-u, a države članice će za vrste zahvata koje odluče financirati u Strateškom planu pobliže opisati te definirati uvjete prihvatljivosti koja odgovara njihovoj specifičnoj situaciji na nacionalnoj razini i određuju svoje ciljane vrijednosti primjenom zajednički utvrđenih pokazatelja (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, 2023.).

U nacrtu uredbe o strateškom planu definirano je sedam vrsta intervencija u području obveze upravljanja ruralnog razvoja financiranih iz EPFRR-a: obveze u području okoliša i klime te ostale, prirodna i ostala ograničenja specifična za određeno područje, ograničenja specifična za određeno područje koja proizlaze iz određenih obveznih zahtjeva ulaganja pokretanje poslovanja mladih poljoprivrednika i novoosnovana ruralna poduzeća, instrumenti upravljanja rizikom, suradnja i razmjena znanja i informacija (Odak i sur., 2021.).

Svaki strateški plan u okviru ZPP-a mora unaprijed odobriti Europska komisija kako bi se osiguralo da je u skladu s općim ciljevima EU-a, da ne narušava jedinstveno tržište i ne nameće pretjerano opterećenje korisnicima ili upravljačkim strukturama programa. . Države članice podnose godišnje izvješće o učinku EK-u u kojem će prikazati napredak prema postizanju ciljnih

vrijednosti postavljenih na temelju specifičnih pokazatelja učinka. Europska komisija će pregledati izvješća i predložiti odgovarajuće radnje ako je potrebno, uključujući preporuke za poboljšanje učinka (Odak i sur., 2021.).

Slika 3. Novi model provedbe ZPP-a

Izvor: Europska komisija, Impact assessment SWD (2018) 301 final

Zajednička poljoprivredna politika u Republici Hrvatskoj 2021.-2027.:

Zajednička poljoprivredna politika provodi se prema pravilima zajedničkog upravljanja, a RH upravlja plaćanjima na nacionalnoj razini, EU sudjeluje u svim fazama pripreme i provedbe ZPP-a definiranjem pravila, evaluacijom planova, praćenjem napretka i osiguravanjem provedbe politike. Ministarstvo poljoprivrede nadležno je za upravljanje strateškim planom u ZPP-u i njegovu provedbu kao upravljačko tijelo, a Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju odgovorna je za upravljanje i kontrolu troškova te operativnu provedbu mjera potpore. Sustav upravljanja i kontrole, kojim se jamči jasna raspodjela i razgraničenje dužnosti između upravljačkog tijela i ostalih tijela, definirat će se o tijelima u sustavu upravljanja i kontrole za poljoprivredne politike u Republici Hrvatskoj. Krajem 2021. godine uredbom provedbu Strateškog plana zajedničke Ukupna alokacija ZPP-a za Republiku Hrvatsku u razdoblju 2021. - 2027. iznosi 4,8 milijardi eura, i to: 2,6 milijardi za izravna plaćanja kroz EFJP, 2,2 milijarde eura za ruralni razvoj kroz EPFRR (Odak i sur., 2021.).

Tablica 1. Tipovi intervencija u Strateškom planu ZPP-a 2023.-2027.

Izravna plaćanja	Sektorski programi	Ruralni razvoj
- Osnovna potpora dohotku	- Vино(obvezni program koji ima zasebnu otnicu)	- Klima, okoliš i ostale obveze upravljanja(obavezna mjera)
- Dodatna preraspodijeljena potpora	- Pčelarstvo(obvezni program koji ima zasebnu otnicu)	- Područja s prirodnim ograničenjima
- Dodatna potpora za mlade poljoprivrednike	- Voće i povrće(obvezni program), hmelj, maslinovo ulje i stolne masline, ostali sektori(do 5% otnice za izravna plaćanja)	- Specifična ograničenja zbog obveznih zahtjeva ulaganja
- Dobrovoljni programi za klimu i okoliš (eko sheme)		- Uvođenje mladih poljoprivrednika
- Proizvodno vezana potpora		- Upravljanje rizicima(obavezna mjera)
- Zaokruženi iznos za male poljoprivrednike		- Suradnja
		- Razmjena znanja i iskustva

Izvor: Financijska perspektiva Europske unije 2021.-2027. s naglaskom na kohezijsku politiku,

Zagreb

Izrada Strateškog plana ZPP-a Republike Hrvatske 2023. - 2027. počela je 2020. godine i planira se da bude prihvaćen do kraja 2021. godine. Tipovi intervencija koji se inicijalno planiraju u tom planu prikazani su u tablici (Odak i sur., 2021.).

3. MATERIJAL I METODE

U radu su korištene znanstvene i stručne literature i internet stranice iz područja poljoprivrede i ruralnog razvoja. U radu su primijenjene metode sinteze analize i komparacije u kojima su prikupljeni najvažniji podatci o Zajedničkoj poljoprivrednoj politici, ciljevima ZPP-a, te strategiji za bioraznolikost do 2030.

Rad se bavi pregledom sekundarnih baza podataka te su nakon sveobuhvatne analize korištene i metode zaključivanja i kompilacije.

4. REZULTATI

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) obuhvaća pitanja vezana uz prehrambenu proizvodnju, okoliš i ruralna područja.

ZPP predstavlja sinergiju između poljoprivrede i društva koja ima za cilj osigurati stabilno snabdijevanje hranom po pristupačnim cijenama, pružiti poljoprivrednicima adekvatan prihod i održavati vitalnost ruralnih zajednica.

2.1. Zajednička poljoprivredna politika

ZPP koja je na snazi od 1962. godine, jedan je od ključnih elemenata proračuna EU-a i troši oko trećinu sredstava. Glavni ciljevi ZPP-a kroz povijest uključuju: podrška poljoprivrednicima i povećanje produktivnosti, osiguravanje primjerenog životnog standarda poljoprivrednicima, stabilizirati tržište i povećati konkurenciju, borba protiv klimatskih promjena i održivo upravljanje prirodnim resursima, očuvanje ruralnih područja i krajolika, poticati zapošljavanje u poljoprivredi i srodnim sektorima, osigurava sigurnu, visokokvalitetnu energiju za više od 500 milijuna potrošača (Europska komisija, 2022.).

ZPP je uspostavljena 1962., ima za cilj podržati poljoprivrednike i osigurati održivu opskrbu hranom u Europi. Temelji se na dva glavna stupa: prvi je usmjeren na stabilnost prihoda poljoprivrednika kroz izravna plaćanja i mjere regulacije tržišta, a financira ga Europski fond za jamstva u poljoprivredi. Ova zaklada podupire financijsku stabilnost poljoprivrednika i stabilizira poljoprivredna tržišta. ZPP je ključan za jačanje odnosa između poljoprivrede, društva i ruralnog razvoja u Europi. Prvi stup – izravna plaćanja: Cilj ovog stupa je osigurati održiv prihod poljoprivrednicima kroz izravna plaćanja. To uključuje financijsku pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama i mjere za reguliranje poljoprivrednih tržišta (Europski parlament, 2023.).

Sredstva za pružanje izravne financijske pomoći i potpore tržištu dolaze iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP).

Drugi stup – Ruralni razvoj: Ovaj stup ima za cilj postizanje ciljeva ruralnih područja i stanovništva koje tamo živi. Kako je većina EU ruralna (91%) i značajan broj ljudi živi u tim područjima (56%), politika ruralnog razvoja igra ključnu ulogu. Ovaj stup se postiže kroz tri osi:

- Poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva: Cilj je jačanje konkurentnosti ovih sektora poticanjem inovacija, modernizacije i boljeg upravljanja resursima.

- Unapređenje okoliša i ruralnih područja: naglasak je stavljen na očuvanje prirodnih resursa, bioraznolikosti i održivog upravljanja okolišem, kako bi ruralna područja bila ekološki uravnotežena.
- Poboljšanje života u ruralnim područjima i diverzifikacija ruralnog gospodarstva: ovim stupom podržava se raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima te unapređuje kvaliteta života stanovnika (Europska komisija, 2024.).

Jedan od ključnih elemenata drugog stupa je LEADER inicijativa, koja promovira lokalno upravljanje kroz pojedinačne projekte koje vode i provode same lokalne zajednice.

Financiranje za drugi stup dolazi iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Radi očuvanja ekosustava poljoprivrednog zemljišta, ZPP je povezan s EU direktivama za zaštitu divljih vrsta i doprinosi ostvarenju ciljeva ažurirane strategije bioraznolikosti Europske komisije, koja je sastavnica zelenog plana (Europska komisija, 2024.).

ZPP ima za cilj zaštititi bioraznolikost na nekoliko načina: pravila višestruke sukladnosti odnose se na direktivu o pticama i staništima, ali i na mjere usmjerene na očuvanje krajobraznih elemenata i smanjenje upotrebe pesticida, stvaranje ekološki značajnih područja izravnim zelenim plaćanjima dovelo je do očuvanja krajobraznih obilježja i većih površina neobrađenog zemljišta, čime se poboljšava bioraznolikost kroz lakše oprašivanje i zaštitu staništa. Politika ruralnog razvoja potiče aktivnosti kojima se štiti i unapređuje bioraznolikost, primjerice osiguravanjem financijskih sredstava za stvaranje i održavanje krajobraznih značajki i „ekoloških koridora” te podupiranjem poljoprivrednih sustava visoke prirodne vrijednosti i planova upravljanja prirodom koji njeguju područja pogodna za divlje životinje (Vijeće Europske unije, 2022.).

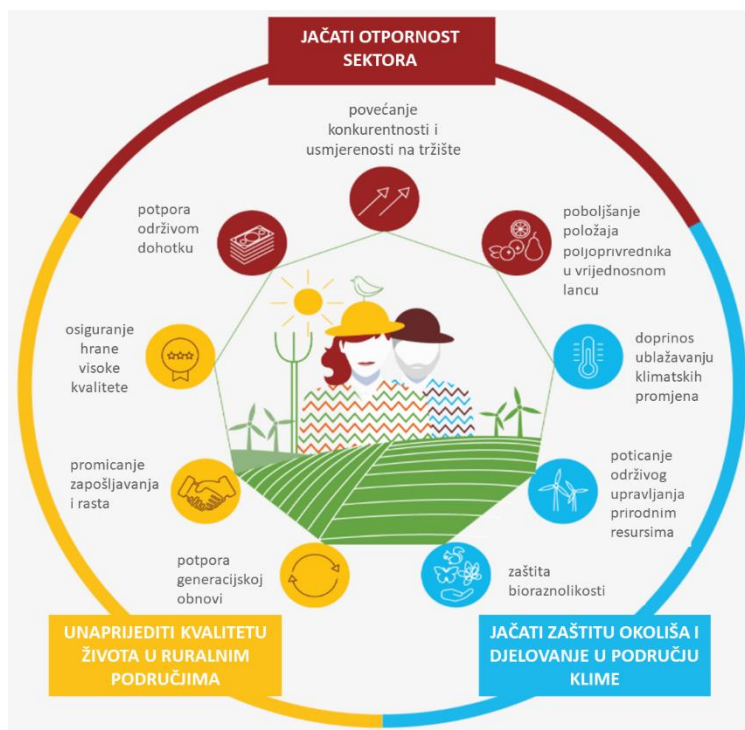
Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. predstavlja sveobuhvatan, ambiciozan i dugoročan plan usmjeren na zaštitu prirode i preokretanje degradacije ekosustava. Glavni cilj ove strategije je usmjeriti biološku raznolikost Europe prema putu oporavka do 2030. kroz konkretne mjere i obveze. Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. ima za cilj obnovu i očuvanje prirode u Europi. Ova strategija, donesena 20. svibnja 2020., usklađena je s globalnim ciljevima održivog razvoja i klimatskim sporazumima, te je ključni dio plana oporavka EU-a od pandemije COVID-19 (Ministarstvo gospodarstva, 2020.).

Glavni ciljevi strategije su: zaštita najmanje 30% europskog kopna i mora, obnova oštećenih ekosustava, uključujući povećanje ekološke poljoprivrede i vraćanje slobodnog toka rijeka. Također se planira sadnja tri milijarde stabala i smanjenje upotrebe pesticida za 50% do 2030., zaustavljanje opadanja broja oprašivača i postizanje rasta njihovog broja (Ministarstvo gospodarstva, 2020.).

Strategija također naglašava važnost bioraznolikosti za ključne sektore gospodarstva kao što su građevinarstvo, poljoprivreda i prehrambena industrija, koji zajedno čine više od 7 bilijuna eura. EU želi voditi globalne napore u očuvanju bioraznolikosti i pružiti ekonomske prilike kroz obnovu prirode (Ministarstvo gospodarstva, 2020.).

Ova strategija predstavlja glavni doprinos EU-a nadolazećim međunarodnim pregovorima o globalnom okviru bioraznolikosti nakon 2020. Također je integrirana kao temeljni element Europskog zelenog plana i podupire zeleni oporavak nakon pandemije COVID-19 (Ministarstvo gospodarstva, 2020.).

Ulaganje u zaštitu i obnovu prirode igra ključnu ulogu u gospodarskom oporavku Europe od krize izazvane pandemijom. Važno je da gospodarski oporavak ne vodi povratku starim i neodrživim praksama, već održivijem i odgovornijem modelu. Europski zeleni plan, kao i strategija rasta EU-a, pruža vodič za postizanje oporavka usmjerenog na dobrobit ljudi i društva te s pozitivnim utjecajem na prirodu. Očuvanje bioraznolikosti donosi mnoge ekonomske koristi prednosti: očuvanje morskih rezervata moglo bi povećati godišnji profit industrije morske hrane za 49 milijardi eura, dok bi zaštita obalnih močvara mogla uštedjeti oko 50 milijardi eura godišnje smanjujući gubitke od poplava. Mreža Natura 2000 može donijeti korist od 200 do 300 milijardi eura godišnje. Ove mjere također otvaraju nova radna mjesta i pridonose očuvanju ljudskih života i okoliša, naglašavajući potrebu za zajedničkim angažmanom svih država članica i društvenih aktera (Europski parlament, 2024.).

Slika 4. Strateški plan Republike Hrvatske u okviru ZPP-a

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Strategija Europskog zelenog plana prepoznaje važnost zaštite bioraznolikosti ne samo iz ekološke, već i iz poslovne perspektive. Industrija i poduzeća oslanjaju se na genetske resurse, različite vrste i ekosustave usluge za svoju proizvodnju, uključujući proizvodnju lijekova. Više od polovine svjetskog bruto domaćeg proizvoda (BDP) ovisi o prirodi i njezinim ekosustavskim uslugama. Osim toga, tri najveća gospodarska sektora - građevinski, poljoprivredni i prehrambeni - ovisi o prirodi i njezinim resursima (Europski parlament, 2021.).

Stoga ulaganje u zaštitu bioraznolikosti nije samo ekološka nužnost, već i ključni element održivog gospodarskog rasta i oporavka. Očuvanje bioraznolikosti ima potencijal za stvaranje novih poslovnih prilika, poticanje inovacija i osiguranje dugoročne stabilnosti gospodarstva i društva.

Cilj Strategije biološke raznolikosti je dovesti bioraznolikost u Europi na put oporavka do 2030. godine, s ciljem koji će imati pozitivan učinak na ljude, klimu i cijeli planet. U kontekstu nakon pandemije bolesti COVID-19, strategija ima za cilj izgraditi otpornost naših društava pred budućim prijetnjama, uključujući: utjecaj klimatskih promjena, šumske požare, nesigurnost u opskrbi hranom, izbijanja bolesti (Europski parlament, 2021.).

Ovo uključuje zaštitu divlje faune i flore te suzbijanje nezakonite trgovine divljim životinjama i biljkama. Strategija sadrži specifične obveze i mjere koje se trebaju ostvariti do 2030. godine. Jedna od tih mjera je proširenje mreže zaštićenih područja na kopnu i moru na razini EU-a. EU će proširiti postojeća područja unutar mreže Natura 2000, pridržavajući se strogih zaštita za područja koja imaju izuzetno visoku biološku raznolikost i klimatski značaj.

Također postoje planovi za pokretanje programa obnove prirode u EU. Države članice EU-a preuzimaju konkretnu odgovornost učinkovitom obnovom oštećenih ekosustava. Posebna pozornost posvetit će se obnovi ekosustava s najvećim potencijalom za apsorpciju i skladištenje ugljika, kao i prevenciji i smanjenju učinaka prirodnih katastrofa. U sklopu tog plana Europska komisija predložila je prvi zakon o obnovi prirode na europskoj razini. Ovaj zakon uključuje opći cilj obnove za dugoročni oporavak prirode na kopnu i moru EU-a, uključujući obvezne ciljeve obnove za određena staništa i vrste. Strategija naglašava važnost uvođenja mjera koje omogućuju nužnu transformaciju (Vijeće Europske unije, 2024.).

U okviru toga, planira se osiguranje financijskih resursa za podršku biološkoj raznolikosti te uspostavljanje poboljšanog okvira upravljanja kako bi se postiglo: bolje provedba i praćenje napretka, poboljšano znanje, financiranje i ulaganje i veće poštovanje prirode u javnom i poslovnom odlučivanju (Vijeće Europske unije, 2024.).

Osim toga, strategija također predviđa uvođenje mjera za suočavanje s globalnim izazovima u vezi biološke raznolikosti. Ove mjere će služiti kao primjer kako EU može poslužiti za rješavanje globalne krize biološke raznolikosti. Posebno će se raditi na uspješnoj izgradnji ambicioznog globalnog okvira za biološku raznolikost unutar okvira Konvencije o biološkoj raznolikosti.

Kako bi se osigurala provedba strategije, koriste se dva internetska alata koji prate njezin napredak: internetski alat za praćenje mjera pruža ažurirane informacije o provedbi raznih mjera iz strategije. Ovaj alat omogućava praćenje statusa i napretka svake pojedinačne mjere te omogućava transparentnost i uvid u provedbu. Pregled ciljnih vrijednosti prikazuje postignuće kvantificiranih ciljeva biološke raznolikosti koji su utvrđeni u strategiji. Ovaj pregled obuhvaća napredak na razini Europske unije i država članica te pruža jasno razumijevanje postignuća u ostvarivanju tih ciljeva.

Priroda i biološka raznolikost ključni su elementi usmjerenosti Europske unije na zaštitu okoliša. Različitim inicijativama i pravnim instrumentima EU se zalaže za očuvanje prirodnih staništa i raznolikosti živog svijeta.

Strategija bioraznolikosti 2030.: EU je usvojila dugoročni plan za zaštitu i oporavak bioraznolikosti kroz Strategiju 2030. Ova strategija ima za cilj staviti europsku bioraznolikost na put oporavka i uključuje posebne mjere i obveze za zaštitu prirode. Direktiva o pticama i Direktiva o staništima: Ove direktive predstavljaju pravni okvir za zaštitu ptica i staništa od iznimne važnosti u EU. Direktiva o pticama uređuje zaštitu i upravljanje pticama i njihovim staništima, dok Direktiva o staništima osigurava očuvanje i zaštitu staništa i vrsta od značaja za Europsku uniju (Ministarstvo gospodarstva, 2020.).

Natura 2000: Natura 2000 je najveća koordinirana mreža zaštićenih područja u svijetu. Ova mreža obuhvaća posebna staništa i habitatne tipove te pruža zaštitu različitim vrstama i njihovim staništima. Osnovana je na temelju direktiva o pticama i staništima. Prijedlog zakona o obnovi prirode: EU je predložila zakon o obnovi prirode s ciljem utvrđivanja obveza za obnovu oštećenih ekosustava. Ovaj zakon uključuje ciljeve obnove za određena staništa i vrste i usmjeren je na dugoročni oporavak prirode u EU-u (Ministarstvo gospodarstva, 2020.).

Ovim mjerama i inicijativama EU aktivno radi na očuvanju prirode i biološke raznolikosti, što doprinosi dugoročnom održivom razvoju i zaštiti okoliša za sadašnje i buduće generacije (Europski parlament, 2021.).

Istina je da naša ovisnost o prirodi i bioraznolikosti obuhvaća širok spektar osnovnih potreba i resursa. Prirodni ekosustavi pružaju ključne usluge koje su neophodne za naše preživljavanje, dobrobit i gospodarski prosperitet. Ovdje su neki ključni aspekti koji ilustriraju tu ovisnost (Europski parlament, 2020.).

Hrana: poljoprivreda, ribarstvo i uzgoj stoke oslanjaju se na očuvanje zdravih ekosustava i raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta. Biološka raznolikost pruža genetske resurse koji su bitni za uzgoj otpornih i produktivnih kultiviranih biljaka i životinja.

Zrak i voda: prirodni ekosustavi igraju ključnu ulogu u održavanju kvalitete zraka i vode. Šume, močvare i drugi staništa apsorbiraju zagađivače i sudjeluju u ciklusima vode, čime doprinose čistom zraku i vodi koje konzumiramo.

Energija: održivi izvori energije poput sunca, vjetra i vode izravno ovise o očuvanim ekosustavima. Osim toga, biomasa i biogoriva dobivena iz prirode pružaju alternativne izvore energije (Europski parlament, 2024.).

Sirovine: mnoge sirovine kao što su drvo, minerali i ljekovito bilje dobivaju se iz prirode. Ovisimo o očuvanim ekosustavima za dobivanje ovih sirovina koje su ključne za građevinsku industriju, proizvodnju i druge sektore (Europski parlament, 2024.).

Suočavanje s klimatskom krizom: Biološka raznolikost igra ključnu ulogu u apsorpciji ugljika i reguliranju klimatskih uvjeta. Šume, oceani i drugi ekosustavi služe kao prirodni "ugljičkov ciklus" koji pomaže u ublažavanju klimatskih promjena (Europski parlament, 2024.).

Upravo iz ovih bitnih razloga zaštita i očuvanje biološke raznolikosti postaje imperativ kako bi se osigurala održiva budućnost za nas i za buduće generacije. EU i druge organizacije prepoznaju važnost očuvanja prirode i provode mjere za rješavanje izazova gubitka bioraznolikosti i degradacije ekosustava (Europski parlament, 2024.).

Strategija bioraznolikosti EU-a 2030. sveobuhvatan je, ambiciozan i dugoročan plan za obnovu prirode do 2030. godine. Cilj ove strategije je zaštititi prirodu i zaustaviti degradaciju ekosustava, osigurati održivo funkcioniranje ekosustava i očuvanje biološke raznolikosti. S obzirom na ubrzani gubitak bioraznolikosti i negativne posljedice koje može imati na ljude i planet, takvi su planovi ključni za održivu budućnost (Europski parlament, 2020.).

Ovom strategijom EU želi postaviti temelje za bolje upravljanje prirodnim resursima, osiguravanje održive proizvodnje hrane, zaštitu klime i očuvanje vitalnih ekosustava. Sve ove mjere doprinose općem cilju očuvanja života na Zemlji i osiguravanju prosperiteta sadašnjih i budućih generacija (Europska unija, 2021.).

Pozivajući na potrebu rješavanja egzistencijalnih prijetnji klimatskih promjena i degradacije okoliša, Europski zeleni plan igra središnju ulogu u transformaciji Europske unije u moderno, resursno učinkovito i konkurentno gospodarstvo. Glavni elementi ovog plana uključuju:

- Neto emisije stakleničkih plinova do 2050.: postavlja ambiciozan cilj za uklanjanje neto emisija stakleničkih plinova do 2050. bitno je ublažiti klimatske promjene i smanjiti njihove negativne učinke.
- Održivi gospodarski rast: povezivanje gospodarske ekspanzije s korištenjem resursa i njihovo učinkovitije i održivije korištenje, čime se osigurava da gospodarski rast nema negativan utjecaj na okoliš.

- Inkluzivnost i pravednost: Osiguravanje da nijedna osoba i nijedno područje ne budu zanemareni u ovom procesu, osnaživanje zajednica i osiguranje da tranzicija na održiviji način života bude pristupačna svima.

Uz to, Europski zeleni plan je prepoznat kao ključni instrument za oporavak od pandemije COVID-19. Sredstva iz Plan oporavka NextGenerationEU i dugoročni proračun EU-a koristit će se za financiranje ovog plana, čime će se istovremeno poticati gospodarski oporavak i očuvanje okoliša. Ovaj sveobuhvatan pristup odražava spremnost EU-a da se uhvati u koštac s najvećim globalnim izazovima i stvori održivu budućnost za sve (Europski parlament, 2021.).

Europska komisija predana je provedbi Europskog zelenog plana i usvojila je niz ključnih prijedloga usmjerenih na prilagodbu politika EU-a o klimi, energiji, prometu i oporezivanju kako bi se postiglo smanjenje neto emisija stakleničkih plinova od najmanje 55% do 2030. u odnosu na 1990. Ovi prijedlozi predstavljaju temeljni dio tranzicije prema održivijem i ekološki prihvatljivijem društvu.

2.2. Mjere poljoprivredne politike

U 2023. godini započelo je novo programsko razdoblje ZPP-a pa je Vlada Republike Hrvatske 24. veljače 2023. godine dala suglasnost na Odluku o davanju suglasnosti na Strateški plan ZPP Republike Hrvatske za razdoblje 2023. godine. -2027. Strateškim planom predviđeni su instrumenti potpore koji dugoročno jamče sigurnost opskrbe hranom. Strateški plan također doprinosi djelovanju i zaštiti klime, prirodnih resursa i očuvanju/povećanju biološke raznolikosti i jačanju socioekonomske strukture ruralnih područja (APPRRR, 2023.).

Velik broj poljoprivrednika koristi izravna plaćanja. U 2023. godini izvršena su izravna plaćanja ukupno 15 zahvata za koje je odobren iznos od 275 milijuna eura. Najveći iznos izravnih plaćanja odnosi se na proizvodno nevezane potpore u sklopu kojih se provodilo sedam intervencija za koje je odobren iznos od 248,5 milijuna eura, dok je za osam intervencija proizvodno vezane potpore odobren iznos od 26,5 milijuna eura (APPRRR, 2022.).

Godina 2023. je prva godina provedbe Strateškog plana, stoga je fokus na stvaranju okvira za njegovu provedbu. Provedba intervencija za ruralni razvoj započeta je za četiri intervencije, no nastavljena je provedba mjera programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. -2020., te za projekte koji imaju višegodišnju obvezu (EU fondovi, 2022.).

Osigurana puna potpora ruralnom razvoju odnosno 96,6 milijuna eura. Temeljem Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. isplaćeno je 56,6 milijuna eura, a temeljem Strateškog plana 40 milijuna eura. Najveći iznos potpora ruralnom razvoju isplaćen je za intervenciju 71. 01. Isplate za površine s prirodnim i drugim ograničenjima (40 milijuna eura, 41% ukupnog iznosa potpore za ruralni razvoj) i za mjeru M22 privremena iznimna potpora za poljoprivrednike, a posebno za mala i srednja poduzeća pogođena učincima ruske okupacije Ukrajine (31,9 milijuna eura ili 33% ukupnog iznosa potpore za ruralni razvoj) (EU fondovi, 2024.).

Sektorski zahvati Strateškog plana provode se kroz intervencije u sektoru pčelarstva, sektoru voća i povrća i vinarstva, a u 2023. godini odobrena su sredstva samo u sektoru pčelarstva za devet intervencija u ukupnoj vrijednosti 3,8. milijuna eura za 4225 korisnika. Hrvatski poljoprivrednici također imaju na raspolaganju financijske instrumente i iskazuju najveći interes za njihovo korištenje za vrstu poslova restrukturiranja, modernizacije i povećanja konkurentnosti poljoprivrednog gospodarstva. Godine 2023 s HBOR-om je pokrenut nacionalni kreditni sustav linija koji ima za cilj financiranje likvidnosti poduzetnika u poljoprivrednom i prerađivačkom sektoru, čije su aktivnosti pogođene ruskom agresijom na Ukrajinu (APPRRR, 2024.).

Hrvatska je u strateški plan integrirala deset ciljeva koji su prilagođeni nacionalnim potrebama i mogućnostima. Strateškim planom predviđeni su zahvati za financiranje izravnih plaćanja, potpora ruralnom razvoju te specifični zahvati za pojedine tržišne sektore. U programskom razdoblju 2023. - 2027. hrvatska poljoprivreda ima nešto više od 3,7 milijardi eura, a najveći iznosi namijenjeni su izravnim plaćanjima (50% ukupne omotnice) i potporama ruralnom razvoju (48% ukupne omotnice), dok je 2% ukupne omotnice usmjereno na sektorske potpore (Ministarstvo poljoprivrede, 2024.).

Tablica 2. Raspodjela financijskih sredstava u razdoblju 2023.- 2027.

	Proračun EU-a (eur)	Nacionalno sufinanciranje (eur)	Ukupno (eur)
Izravna plaćanja	1.873.851.185		1.873.851.785
Sektorska potpora	52.947.558	9.541.953	62.489.511
Ruralni razvoj	1.458.079.005	352.019.751	1.810.098.756
Ukupno	3.384.887.748	361.561.704	3.746.439.452

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2024.

Eko sheme poput klimatsko-ekoloških intervencija u izravnim plaćanjima dobrovoljni su za korisnike. Tijekom provedbe eko shema korisnici se obvezuju na godinu dana. Potpora se daje u obliku doplata za potporu osnovnom dohotku (pojačana diverzifikacija poljoprivrede i pojačano održavanje ekološki važnih područja) ili nadoknada dodatnih troškova i gubitka prihoda koji proizlaze iz preuzetih obveza (ekstenzivno upravljanje pašnjacima, korištenje organskog gnoja na obradivim površinama, minimalni udio leguminoza od 20% na poljoprivrednim površinama, konzervacijska poljoprivreda, očuvanje pašnjaka visoke prirodne vrijednosti). Za eko sheme potrebno je 25% omotnice rezervirati za izravna plaćanja. Najveći broj korisnika eko shema koristio je potporu za intenziviranje raznolikosti poljoprivrednog zemljišta te je odobren iznos od 28,5 milijuna eura (77% iznosa odobrenog za potporu eko sheme) (APPRRR, 2022.).

Tablica 2. Provedba eko shema u 2023. godini

Naziv intervencije	Broj korisnika	Odobreni iznosi, eur
Intenzivna raznolikost poljoprivrednih površina	52.484	28.467.585,86
Intenzivirano održavanje ekološki značajnih površina	125	600.091,24
Minimalni udio leguminoza od 20% unutar poljoprivrednih površina	3.960	7.275.535,81
Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti	280	560.639,10
Ukupno		36.903.852,01

Izvor: APPRRR, 2023.

Uz provedbu zahvata strateškog plana, u 2023. godini nastavljena je provedba mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., u okviru Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Za razdoblje 2014. -2020. provedene su četiri mjere. U mjeri 10 kao mjeri ruralnog razvoja IAKS-a provedene su tri podmjere za koje je odobreno ukupno 69 tisuća eura. Najveći broj korisnika, njih 74, koristio je podmjeru 10.1.2. Trajna sadnja trave za koju je odobren iznos od 43 tisuće eura (63% ukupno odobrenog iznosa za IAKS mjere ruralnog razvoja). Uz IAKS mjere ruralnog razvoja za podmjeru 10.2., potpore očuvanju, održivom korištenju i razvoju genetskih resursa u poljoprivredi, isplaćeno je 257.000 eura. U mjeri 11, također kao mjeri ruralnog razvoja IAKS-a, provedene su dvije podmjere za koje je ukupno odobren iznos od 3,6 milijuna eura, a 97% ovog iznosa odnosi se na podmjeru 11. 2. Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksa i metoda koju je koristilo 1.549 korisnika (Program ruralnog razvoja, 2023.).

2.3. Zajednička poljoprivredna politika u razdoblju od 2021.- 2027.

Nakon 2020. godine ZPP nastavit će pružati pristup kvalitetnoj hrani i podržavati europski model poljoprivrede, s naglaskom na okoliš i klimu. Glavni ciljevi ZPP-a bit će: Razvoj pametnog i otpornog poljoprivrednog sektora uz osiguranje stabilne opskrbe hranom. Jačanje zaštite okoliša i klimatske politike te doprinos EU-ovim ekološkim ciljevima. Ojačanje socioekonomske strukture ruralnih područja. ZPP će staviti veći naglasak na podršku srednjim obiteljskim gospodarstvima i poticanje mladih na ulazak u poljoprivredu. Također, važan će biti stručni savjet, razmjena znanja i suradnja. Politika će se i dalje provoditi u okviru podijeljenog upravljanja između EU-a i država članica. Za razdoblje 2021. - 2027. godine, proračun za ZPP iznosi 344 milijarde eura, što je smanjenje od oko 10% u odnosu na prethodno razdoblje. Financiranje će se raspodijeliti na dva stupa: izravnu potporu i tržišne mjere, koje će se financirati iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (258,6 milijardi eura), te ruralni razvoj, koji će se financirati iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (85,4 milijarde eura). U novom razdoblju, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj bit će izvan europskih strukturnih i investicijskih fondova. Na razini Europske unije, provedba ZPP bit će regulirana kroz tri uredbe: Uredba o strateškom planu u okviru ZPP-a, Horizontalna uredba o ZPP-u, Uredba o zajedničkoj organizaciji tržišta. Glavni ciljevi ZPP-a ostaju nepromijenjeni i primjenjuju se u svim državama članicama, uključujući: Pravedan dohodak za poljoprivrednike, Povećanje konkurentnosti, Ponovna uspostava ravnoteže snaga u prehrambenom lancu, Borba protiv klimatskih promjena, Briga za okoliš, Očuvanje krajolika i bioraznolikosti, Potpora generacijskoj obnovi, Dinamična ruralna područja, Zaštita kvalitete hrane i zdravlja. Za razdoblje 2021. - 2027., ZPP će uvesti sljedeće promjene: Veća potpora po hektaru za mala i srednja poljoprivredna gospodarstva, Pravednija raspodjela plaćanja kroz smanjenje izravnih plaćanja iznad 60.000 eura i uvođenje gornje granice od 100.000 eura po gospodarstvu, Veća potpora mladim poljoprivrednicima uz jedinstvenu definiciju mladog poljoprivrednika, Fleksibilniji sustav provedbe s naglaskom na rezultate i uspješnost, te manji administrativni postupci, Veće ambicije u pogledu okoliša s najmanje 30% sredstava namijenjenih klimatskim i okolišnim mjerama (APPRRR, 2022.).

Ove promjene imaju za cilj poboljšanje učinkovitosti ZPP-a, poticanje inovacija i smanjenje administrativnog opterećenja za poljoprivrednike. Financijske perspektive Europske unije za razdoblje 2021.-2027. naglašava važnost kohezijske politike i ZPP. ZPP će dobiti 40 posto proračuna za ekološke mjere, dok će se nova krizna rezerva stvoriti za izvanredna stanja u

poljoprivredi. Dogovor o reformi ZPP-a je odgođen, razdoblje 2021 - 2022. provodit će se po starim pravilima, a nova će se pravila primjenjivati od 2023. Uveden je novi strateški plan koji kombinira dva stupa ZPP-a, fokusirajući se na održivost, potporu mladim poljoprivrednicima i ruralni razvoj. Strateški plan definira mjere i ciljeve prema specifičnim potrebama svake države članice. ZPP provodi se prema pravilima dijeljenog upravljanja, gdje Republika Hrvatska upravlja plaćanjima na nacionalnoj razini. Europska unija utvrđuje pravila, ocjenjuje planove, prati napredak i osigurava provedbu politike. Ministarstvo poljoprivrede odgovorno je za upravljanje strateškim planom ZPP-a, dok je Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju zadužena za upravljanje, kontrolu izdataka i operativnu provedbu mjera potpore. Hrvatska, kao zemlja koja se pripremala za pristupanje Europskoj uniji, koristila je sredstva iz europskog proračuna za razvoj ruralnih područja putem Instrumenta pretprijetne pomoći za ruralni razvoj (IPARD). Ova podrška obuhvaća širok spektar ruralnih aktivnosti i financira se kombinacijom sredstava iz proračuna EU-a (75%) i nacionalnih sredstava (25%). Ovaj pristup omogućuje podršku razvoju ruralnih zajednica i održivosti poljoprivredne djelatnosti. Ističe se kako EU pomaže u smanjenju nacionalnih granica i povećava važnost regija kao ključnih razvojnih jedinica. Ulazak u EU donosi i troškove i koristi, pa je važno da nacionalne vlasti osiguraju da koristi od fondova budu veće od troškova. Iako pristupanje EU zahtijeva značajna ulaganja iz nacionalnog budžeta, omogućava korištenje sredstava za projekte koji mogu potaknuti ekonomski razvoj. U tekstu se također procjenjuju fiskalni troškovi i učinci za nove članice EU. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju donosi značajne promjene u strukturi proračunskih prihoda i rashoda. Zemlje članice moraju uskladiti svoje porezne i carinske sustave sa standardima EU, što može rezultirati pozitivnim ili negativnim učincima na njihov proračun. Prihodi se preusmjeravaju prema proračunu EU, dok se rashodi povećavaju zbog sufinanciranja projekata (Europski parlament, 2024.).

Hrvatska će imati koristi od EU fondova, ali će i morati izdvajati sredstva za zajedničke politike EU. Vlastiti prihodi proračuna EU uključuju carine, PDV, poljoprivredne pristojbe i nacionalne doprinose temeljene na bruto nacionalnom dohotku (Europski parlament, 2024.).

Od tih prihoda, 75% ide u proračun EU, dok članice zadržavaju 25% za pokriće troškova prikupljanja. Ulazak u EU zahtijeva prilagodbu fiskalnih politika, ali također donosi pristup financijskim sredstvima za razvojne projekte koji mogu značajno doprinijeti ekonomskom rastu zemlje (Europski parlament, 2024.).

Pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji dolazi do gubitka dijela državnog proračuna zbog prijenosa carina i usklađivanja PDV-a s pravilima EU. Međutim, Hrvatska dobiva pristup značajnim EU fondovima, što može pozitivno utjecati na njen ekonomski razvoj. Od 2007. do 2013. godine ugovoreno je preko milijardu eura iz fondova EU, a isplaćeno je više od pola milijarde eura, što podupire projekte i financijski razvoj zemlje.

Glavni ciljevi ZPP su sljedeći:

Potporna poljoprivrednicima i unapređenje produktivnosti: ZPP ima za cilj pružiti podršku poljoprivrednicima i unaprijediti produktivnost u sektoru. Time se osigurava stabilna opskrba kvalitetnom hranom po pristupačnim cijenama. Zaštita prava poljoprivrednika na pravednu zaradu: ZPP je usmjeren prema zaštiti prava poljoprivrednika iz Europske unije na odgovarajući prihod za njihov rad i ulaganja. Doprinos borbi protiv klimatskih promjena i održivom upravljanju resursima: ZPP se angažira u borbi protiv klimatskih promjena poticanjem održivih praksi i upravljanja prirodnim resursima, kako bi se smanjio negativni utjecaj poljoprivrede na okoliš. Očuvanje ruralnih područja i krajolika: ZPP ima za cilj očuvanje ruralnih područja i karakterističnih krajolika diljem EU-a, kako bi se sačuvala kulturna i prirodna baština.

Održavanje dinamičnosti ruralnog gospodarstva: Kroz poticanje zapošljavanja u poljoprivredi, agroindustriji i povezanim sektorima, ZPP teži održavanju vitalnosti ruralnog gospodarstva. ZPP je politika koja se provodi na razini svih država članica Europske unije, upravljajući se na europskoj razini i financirajući se putem sredstava iz proračuna EU-a. Poljoprivreda se izdvaja kao djelatnost sa svojim specifičnostima, koje uključuju sljedeće karakteristike: Nisko usklađen dohodak: Unatoč ključnoj ulozi u proizvodnji hrane, prihod poljoprivrednika često je znatno niži (oko 40%) u usporedbi s dohotkom iz drugih sektora. Ovisnost o vremenskim uvjetima: Poljoprivreda je osjetljiva na vremenske uvjete i klimatske promjene više nego mnoge druge industrije.

Vremenski raskorak između potražnje i proizvodnje: Postoji neizbježno odgađanje između potražnje potrošača i sposobnosti poljoprivrednika da udovolje toj potražnji, jer je potrebno vrijeme za uzgoj usjeva ili proizvodnju hrane. Višestruke uloge poljoprivrednika: Poljoprivrednici su pozvani da budu troškovno učinkoviti, djelovati na održiv način, brinuti o okolišu te čuvati tla i bioraznolikost. Javni sektor igra ključnu ulogu u podršci poljoprivrednicima zbog neizvjesnosti u poslovanju i utjecaja poljoprivrede na okoliš. U sklopu ZPP-a provode se sljedeće mjere:

- Izravna plaćanja za stabilnost prihoda: ovaj pristup osigurava poljoprivrednicima stabilnost prihoda putem izravnih plaćanja, te ih nagrađuje za provođenje praksi koje su ekološki prihvatljive i pružanje javnih dobara koje obično nisu tržišno isplative, kao što je briga o ruralnim područjima.
- Tržišne intervencije za krizne situacije: Tržišne mjere interveniraju u slučajevima teških situacija na tržištu, poput neočekivanog pada potražnje zbog zdravstvenih zabrinutosti ili privremenog prekomjernog ponuda koja uzrokuje pad cijena.
- Mjere ruralnog razvoja: Nacionalni i regionalni programi za ruralni razvoj ciljaju na specifične potrebe i izazove s kojima se suočavaju ruralna područja, s fokusom na podršku održivom razvoju i raznolikosti. Ove mjere unutar ZPP-a pomažu poljoprivrednicima suočiti se s izazovima i očuvati stabilnost u poljoprivrednoj industriji, uzimajući u obzir ekonomske, ekološke i društvene faktore (Program ruralnog razvoja, 2024.).

2.4. IAKS Mjera 10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene

Okoliš je javno dobro, a poljoprivrednici osim što su nezamjenjivi u proizvodnji hrane, upravljaju najvažnijim prirodnim resursima – vodom, tlom i zrakom. Obzirom da je odnos poljoprivrede i okoliša kompleksan, ova mjera ima u cilju potaknuti poljoprivrednike da zaštite i poboljšaju okoliš na svome gospodarstvu. Naime, nepravilne poljoprivredne prakse mogu imati upravo negativan efekt na okoliš i doprinijeti zagađenju zraka tla i vode, uništenju vrijednih krajobraza i staništa i time doprijeti nestanku brojnih vrsta. Prihvaćanjem određenih praksi i metoda uzgoja, poljoprivredniku se plaćaju povećani troškovi ili izgubljeni prihod u usporedbi s uobičajenom poljoprivrednom proizvodnjom. (APPRRR, 2021.)

Mjera 10 Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene (M10) jedna je od IAKS mjera Programa ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014. – 2020. Utjecaj poljoprivrede na okoliš i ruralni prostor u cjelini je vrlo velik te će se nastojati kroz M10 umanjiti ili zaustaviti negativni utjecaj poljoprivrede na prirodne resurse i bioraznolikost. (APPRRR, 2021.)

Potpota iz M10 se može ostvariti kroz podmjeru M10.1. Plaćanja obveza povezanih s poljoprivrednom, okolišem i klimatskim promjenama koja sadrži 16 tipova operacija: 10.1.1. Obrada tla i sjetva na terenu s nagibom za oranične jednogodišnje kulture (OTSN), 10.1.2. Zatravnjivanje trajnih nasada (ZTN), 10.1.3. Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti (TVPV), 10.1.4. Pilot mjera za zaštitu kosca (*Crex crex*) (ZK), 10.1.5. Pilot mjera za zaštitu leptira

(ZL), 10.1.6. Uspostava poljskih traka (PT), 10.1.7. Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (EV), 10.1.8. Održavanje ekstenzivnih maslinika (EM), 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja (IZP), 10.1.10. Održavanje suhozida (OS), 10.1.11. Održavanje živica (OZ), 10.1.12. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki (KFK), 10.1.13. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima (MKŠ), 10.1.14. Poboljšano održavanje međurednog prostora u višegodišnjim nasadima (POMP), 10.1.15. Primjena ekoloških gnojiva u višegodišnjim nasadima (PEG), 10.1.16. Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada (MUK). (APPRRR, 2021.)

10.1.3. OČUVANJE TRAVNJAKA VELIKE PRIRODNE VRIJEDNOSTI

Veliki dio travnjačkih površina se nekada koristio na ekstenzivan način – napasivanjem ili košnjom. Zahvaljujući ljudskoj aktivnosti nastali su, sa stanovišta bioraznolikosti, iznimno bogati otvoreni krajobrazi važni za opstanak ptica selica, osobito na području travnjaka velike prirodne vrijednosti. S jedne strane imamo situaciju gdje prestanak ekstenzivnog držanja stoke i uopće manji broj stoke dovodi do zarastanja travnjaka u nepoželjnu vegetaciju. S druge pak strane, intenzivno korištenje travnjaka na način da se pojačano gnoje te učestalo kose, dovodi do promjene biljnih i životinjskih vrsta koje na njima obitavaju. Operacija se provodi na području jedinica lokalne samouprave (JLS) na kojima se nalaze TVPV. Minimalno 50 % površine travnjaka mora se nalaziti na području neke od JLS kako bi travnjak u ARKOD sustavu bio označen kao TVPV. Popis JLS je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja. Osim u Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta, prilikom podnošenja jedinstvenog zahtjeva vidljivo je ima li parcela obilježje TVPV te je tako olakšano prijavljivanje za potporu. (APPRRR, 2021.)

10.1.4. PILOT MJERA ZA ZAŠTITU KOSCA

Ptica kosac (*Crex crex*) je u Hrvatskoj strogo zaštićena vrsta, procjenjuje se da je prisutno 500 – 1100 mužjaka ove vrste. Kosac (*Crex crex*) je skrovita vrsta ptice koja živi na kasno košenim travnjacima s dovoljno visokom i gustom vegetacijom u kojoj se može uspješno gnijezditi i lako kroz nju hodati – ona mora biti visine najmanje 30 cm, dovoljno gusta da pruži zaklon, ali ne pregusta da ometa kretanje. U Republici Hrvatskoj je široko rasprostranjen – od vlažnih travnjaka nizinske Hrvatske do brdskih livada Papuka i bogatih travnjaka Gorskog kotara i ličkih krških polja. Nestanak tradicionalnih poljoprivrednih praksi, bilo zbog intenziviranja poljoprivrede ili

njenog napuštanja, istovremeno znači gubitak pogodnog staništa za kosca, a time i smanjenje njegove brojnosti. Mnogi su vlažni travnjaci posljednjih nekoliko desetljeća isušeni i pretvoreni u oranice, dok se velik broj livada kosi rano zbog proizvodnje silaže, umjesto nekadašnje košnje radi sijena. Sve su to razlozi zbog kojih kosac ostaje bez zaklona, a budući da je ptica koja se gnijezdi na tlu travnjaka, zbog ranije košnje uništavaju se gnijezda s jajima. Kako bi se zaštitila ova rijetka ptica te kako bi područja gdje obitava bila održavana na način koji pogoduje njenom nesmetanom razvoju, potrebno je održavati travnjak prilagođenim načinom košnje u točno određenom razdoblju. Operacija se provodi na vlažnim staništima koja nastanjuje kosac, a nalaze se na području ekološke mreže Natura 2000. Minimalno 30 % površine travnjaka mora biti na području ekološke mreže na kome je cilj očuvanje ptice kosca kako bi travnjak u ARKOD sustavu bio označen kao stanište kosca. Popis staništa je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja. Osim u Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta, prilikom podnošenja jedinstvenog zahtjeva vidljivo je nalazi li se parcela unutar područja gdje obitava kosac te je tako olakšano prijavljivanje za potporu. Ženka kosca se gnijezdi radeći plitku udubinu u tlu, obloženu lišćem i okolnom vegetacijom pa zarastanjem travnjaka vegetacija postaje pregusta i previsoka za gniježđenje, dok intenzivna ispaša ostavlja preisku vegetaciju, također neprikladnu za kosca. Većina kosaca gnijezdi se od 15. svibnja do 15. kolovoza, iako sezona gniježđenja može biti i duža. Zbog toga je iznimno važno da se košnja travnjaka na kojima obitava kosac vrši nakon 15. kolovoza, kako se ne bi uništila gnijezda s jajima, a mladi ptići kosca dovoljno ojačali da mogu poletjeti. Osim datuma košnje, izrazito je važan način košnje. Naime, parcelu treba kositi od sredine prema rubnim dijelovima ili s jedne strane na drugu, nikako od ruba parcele prema unutra, kako bi ptice stigle pobjeći u rubne nepokošene dijelove travnjaka. Košnjom na točno određeni način i u određeno doba godine omogućen je nesmetani razvoj kosca. Na taj će se način brojnost ove zaštićene vrste povećati. (APPRRR, 2021.)

10.1.5.PILOT MJERA ZA ZAŠTITU LEPTIRA

Četiri vrste ugroženih i strogo zaštićenih danjih leptira žive na svega nekoliko manjih područja u Hrvatskoj: veliki livadni plavac (*Phengaris teleius*), zagasiti livadni plavac (*Phengaris nausithous*), močvarni plavac (*Phengaris alcon alcon*) i močvarni okaš (*Coenonympha oedippus*). Leptiri roda *Phengaris* obitavaju na prostoru kontinentalne i brdske Hrvatske, močvarni okaš zabilježen je jedino u Istri. Svaka je od ovih vrsta leptira vezana za određeni tip travnjaka, a svima im je zajednički nestanak staništa. Iznimni su po vrlo osjetljivom životnom ciklusu – njihovo je razmnožavanje vezano za specifične vrste biljaka kojima se hrani gusjenica, a vrste roda *Phengaris* žive u simbiozi s mravima u čijim mravinjacima gusjenica živi sve do preobrazbe u odraslog leptira. Kako bi se zaštitile ove četiri vrste leptira, potrebno im je osigurati nesmetan razvoj i zadržati njihova staništa u izvornom obliku kroz prilagođeni način košnje. Operacija se provodi na staništima koje nastanjuju ugroženi leptiri, a nalaze se na području ekološke mreže Natura 2000. Minimalno 30 % površine travnjaka mora biti na području ekološke mreže na kome je cilj očuvanje danjih leptira - velikog livadnog plavca (*Phengaris teleius*), zagasitog livadnog plavca (*Phengaris nausithous*), močvarnog plavca (*Phengaris alcon alcon*) i močvarnog okaša (*Coenonympha oedippus*). Popis staništa je sastavni dio Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja. Osim u Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta, prilikom podnošenja jedinstvenog zahtjeva vidljivo je nalazi li se parcela unutar područja gdje obitava neki od navedenih leptira te je tako olakšano prijavljivanje za potporu. (APPRRR, 2021.)

10.1.6. USPOSTAVA POLJSKIH TRAKA

Intenzivna poljoprivredna proizvodnja pojačava pritisak na okoliš uzrokujući gubitak organske tvari u tlu, eroziju tla, onečišćenje voda. Također dovodi do gubitka brojnih vrsta, kako zbog velike uporabe gnojiva i sredstava za zaštitu bilja, tako i zbog uništavanja prirodnih staništa. Ptice, kukci i mali sisavci nestaju iz prirode, jer ne mogu opstati na velikim jednoličnim oraničnim površinama. Operacija se provodi na oraničnim površinama koje su veće od 1 ha. Kako bi se ublažile negativne posljedice na bioraznolikost, osobito na područjima gdje prevladava intenzivni tip poljoprivredne proizvodnje sa velikim oraničnim površinama, poljske trake se nameću kao prihvatljivo rješenje. One mogu biti mješavina trava ili cvijeća, pri čemu cvjetne trake osiguravaju stanište prvenstveno za oprašivače ili druge insekte korisne za kontrolu brojnosti štetnika, dok travne trake predstavljaju važna staništa za ishranu i gniježđenje nekih vrsta ptica, kao što su strnadice ili trčka. Kroz

ustrojenosti staništa štite se različite biljne i životinjske vrste, poboljšava kvaliteta krajobraza i povećava ukupna bioraznolikost na oranicama. (APPRRR, 2021.)

10.1.7. ODRŽAVANJE EKSTENZIVNIH VOĆNJAKA

Ekstenzivni voćnjaci su dio tradicionalnog hrvatskog krajobraza i bili su prisutni na kontinentalnom području Hrvatske u daleko većem broju nego danas. U usporedbi s konvencionalnim voćnjacima, ekstenzivne odlikuje uzgoj visokostablašica, niska gustoća nasada, veliki razmaci između voćaka te zatravnjena površina ispod stabala koja se održava košnjom i/ili napasivanjem. Upravo zbog kombinacije trava i voćaka izuzetno su bogati biljnim i životinjskim vrstama - od lišajeva, gljiva i mahovina pa do insekata, ptica i malih sisavaca. Konvencionalni voćnjaci bez pokrovnog usjeva između redova stabala predstavljaju veliki izvor CO₂, uglavnom zbog emisije ovog stakleničkog plina tijekom međurednog održavanja tla, koje je opet povezano sa spaljivanjem fosilnih goriva za strojeve. Opstanak ekstenzivnih voćnjaka je važan ukoliko želimo zadržati karakteristični krajobraz, održati visoki nivo bioraznolikosti i doprinijeti smanjenju emisije ugljikovog dioksida u atmosferu. Operacija se može provoditi u onim voćnjacima koji imaju ekstenzivni karakter uz gustoću nasada od najmanje 50, a najviše 200 stabala po hektaru. U Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta vidljivo je da li je poljoprivredna parcela u ARKOD sustavu evidentirana kao ekstenzivni voćnjak. Ekstenzivni voćnjaci uklanjaju ugljikov dioksid iz atmosferskog sustava vežući ga u rastuću biomasu stabala, pri čemu organski ostaci trave pomažu da se poveća količina ugljika u tlu. Obzirom da se ne koriste sintetski spojevi za gnojidbu i zaštitu, bioraznolikost u voćnjaku se održava na optimalnoj razini. (APPRRR, 2021.)

10.1.8. ODRŽAVANJE EKSTENZIVNIH MASLINIKA

Ekstenzivni maslinici su u mediteranskom dijelu prepoznatljivi dio krajobraza, s nepravilno zasađenim stablima na terasama ili okruženi suhozidima. Karakterizira ih široki razmak stabala, vrlo niska produktivnost i varijabilni prinos od jedne do druge godine, uz ograničenu mogućnost korištenja moderne mehanizacije. Nisu pogodni za modernu, ekonomski isplativiju proizvodnju maslinovog ulja te su mnogi ekstenzivni maslinici napušteni ili se pretvaraju u intenzivne maslinike. Sa stanovišta bioraznolikosti imaju veliku prirodnu vrijednost budući da su značajno stanište za mnoge vrste ptica selica, pružajući im utočište i hranu. Praksa pretvaranja ekstenzivnih maslinika u intenzivne pogubna je za bioraznolikost i karakteristični krajobraz. Operacija se može

provoditi u maslinicima ekstenzivnog tipa proizvodnje gdje je gustoća nasada od najmanje 25 do najviše 150 stabala po hektaru. U Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta vidljivo je da li je poljoprivredna parcela u ARKOD sustavu evidentirana kao ekstenzivni maslinik. Kako bi se ekstenzivni maslinici očuvali i zaštitili od nestajanja te održali kao karakteristični element tradicionalnog mediteranskog krajobraza, potrebno je poticati održavanje ovih maslinika na način da se sprječava njihovo zarastanje i degradacija. (APPRRR, 2021.)

10.1.10. ODRŽAVANJE SUHOZIDA

Suhozidi su dio bogatog kulturnog naslijeđa Republike Hrvatske i prepoznatljivo obilježje krajobraza, ponajviše u priobalju i na otocima. Tradicionalni suhozidi su izgrađeni korištenjem jedinstvene tehnike polaganja kamena bez žbuke i cementa što je omogućilo da se u potpunosti uklope u okolni krajolik. Premda su prvenstveno podizani kako bi služili kao granica između poljoprivrednih parcela, odnosno kako bi se stjenovito tlo očistilo i pripremlilo za poljoprivrednu proizvodnju, istovremeno ograničavajući kretanje stoke, suhozidi su mnogo više od toga. Zahvaljujući specifičnoj mikroklimi suhozidi pružaju uvjete za opstanak raznim, osobito termofilnim vrstama formirajući tako brojna staništa. Površine suhozida prekrivaju mahovine i lišajevi dok u pukotinama zidova rastu specifične biljne zajednice divlje flore; istovremeno su važna staništa za kukce, gmazove i vodozemce te neke vrste ptica. Zbog svoje linearne strukture suhozidi su značajno obilježje ekološke mreže u poljoprivrednom krajobrazu te služe kao koridori kroz koje se kreću različite životinjske vrste. Operacija se može provoditi na parceli na kojoj su u ARKOD sustavu evidentirani vanjski suhozidi minimalne dužine 30 metara. S obzirom da je suhozid prihvatljivi dio poljoprivredne parcele u ARKOD sustavu mora zadovoljavati ove uvjete: najmanje širine 0,5 m, maksimalne širine 2 m unutar parcele tj. na granici parcele 4 m, najmanje visine 0,2 m, maksimalne visine 3 m. Nestanak tradicijskih suhozida ne znači samo gubitak kulturnog naslijeđa, već predstavlja i gubitak bioraznolikosti budući da nestaju staništa za specifične biljke i životinje. Ovom operacijom sprječava se zarastanje suhozida neželjenom vegetacijom, a tijelo suhozida se obnavlja koristeći tradicionalne materijale i način izrade. Kroz ove aktivnosti štite se različite biljne i životinjske vrste, doprinosi očuvanju bioraznolikosti i očuvanju tradicionalnog krajobraza. (APPRRR, 2021.)

10.1.11. ODRŽAVANJE ŽIVICA

Živice pridonose očuvanju i povećanju bioraznolikosti u monotonim poljoprivrednim krajobrazima u kojima prevladavaju oranice sa svega nekoliko kultura. Istovremeno značajno doprinose i krajobraznoj raznolikosti, odlična su zaštita od vjetra, smanjuju eroziju tla te sprječavaju u određenoj mjeri zagađenje vodenih tijela gnojivima i pesticidima. Tijekom cijele godine pružaju bogat izvor hrane za divlje vrste osobito kukce, ptice i male sisavce. Za vrijeme cvatnje, živice osiguravaju nektar i pelud za kukce doprinoseći na taj način boljem oprašivanju usjeva. Osiguravaju mjesto za gniježđenje velikog broja ptičjih vrsta, pri čemu najbolju zaštitu pticama pružaju trnovite vrste grmlja, poput gloga. Podnožje živice pruža dobar zaklon za male sisavce, miševе, ježeve, a neke živice i za jazavce i lisice. Najbolje živice sastoje se od više vrsta grmlja i drveća i prizemnog sloja koji je obrastao bogatom korovskom florom. Najprikladnije vrste za živicu su autohtono ili udomaćeno bjelogorično grmlje i drveće (glog, drijenak, šipak, bazga). Operacija se može provoditi na parceli na kojoj je u ARKOD sustavu evidentirana živica minimalne dužine 60 metara. Obzirom da je živica prihvatljivi dio ARKOD parcele, maksimalna dozvoljena širina živice je 2 m. Uslijed intenzifikacije poljoprivrede posljednjih desetljeća došlo je do krčenja živica čime se smanjila bioraznolikost kao i tradicijski izgled područja. Nasuprot tome, napuštanje poljoprivredne proizvodnje u nekim područjima rezultiralo je neodržavanjem živica koje su prerasle u šikare i šumarke. Ovom operacijom se doprinosi zaštiti divljih vrsta, očuvanju bioraznolikosti i tradicionalne mozaičke strukture krajobraza u ravničarskim i brdskim područjima Hrvatske. (APPRRR, 2021.)

Tablica 3. Isplaćeno sredstava i broj zahtjeva za operacije u periodu 2014.- 2022. (u eurima)

Operacija	Isplaćeno	Broj zahtjeva
10.1.3. Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti	9,7 milijuna	2.541
10.1.4. Pilot-mjera za zaštitu kosca (Crex crex)	365 tisuća	429
10.1.5. Pilot-mjera za zaštitu leptira	21 tisuća	43
10.1.6. Uspostava poljskih traka	1,5 milijuna	155
10.1.8. Održavanje ekstenzivnih maslinika	1,6 milijuna	1.748
10.1.10. Održavanje suhozida	4,2 milijuna	7.066
10.1.11. Održavanje živica	6 tisuća eura	131

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2023.

Osnovni uvjeti za ostvarivanje plaćanja za intervencije i mjere su:

1. upis korisnika u Upisnik poljoprivrednika i Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava,
2. korisnik intervencija mora biti aktivni poljoprivrednik u skladu s člankom 3. stavak 2. točka e.,
3. korisnik Mjere 11 Ekološki uzgoj iz Programa ruralnog razvoja mora biti aktivni poljoprivrednik u skladu s člankom 3. stavkom 2. točkom f.,

4. potpora se isplaćuje za poljoprivrednu površinu koja je poljoprivredniku na raspolaganju i na kojoj se obavlja poljoprivredna djelatnost u skladu s člankom 18.,
5. minimalno održavanje poljoprivrednih površina korisnika iz članka 20. i 21.,
6. minimalna prihvatljiva poljoprivredna površina poljoprivrednog gospodarstva korisnika za koju je zatražena potpora za intervencije izravnih plaćanja iznosi jedan hektar,
7. iznimno od točke 6. ovoga članka korisnicima koji nemaju minimalno jedan hektar, minimalni iznos proizvodno vezanih izravnih plaćanja iznosi 200 EUR,
8. minimalna veličina poljoprivredne površine poljoprivrednog gospodarstva za IAKS mjere ruralnog razvoja iznosi 0,5 hektara upisane u ARKOD sustav na zadnji dan roka za podnošenje Jedinstvenog zahtjeva, iznimno za operaciju Uspostava poljskih traka površina poljoprivrednog gospodarstva kao i ARKOD parcele je najmanje jedan hektar,
9. ispravan upis poljoprivrednog zemljišta koje poljoprivrednik koristi u ARKOD sustav,
10. korisnik mora imati pravilno registrirane i označene životinje,
11. životinje se drže u skladu sa zoohigijenskim i drugim uvjetima držanja i korištenja domaćih životinja,
12. pravodobno podnošenje Jedinstvenog zahtjeva i propisane popratne dokumentacije,
13. pravodobna dostava zatražene geotagirane fotografije,
14. omogućavanje provedbe kontrola na terenu u skladu s člankom 141. Zakona te svih drugih kontrola nadležnih tijela i brzih terenskih provjera,
15. poštivanje pravila uvjetovanosti, odnosno višestruke sukladnosti na cjelokupnom poljoprivrednom gospodarstvu što obuhvaća ispunjavanje propisanih zahtjeva upravljanja (SMR) i standarda za dobre poljoprivredne i okolišne uvjete zemljišta (GAEC standard), u skladu s pravilnicima kojima se uređuju pravila uvjetovanosti i višestruke sukladnosti,
16. obvezu izobrazbe, kako je propisano za pojedinu intervenciju, podintervenciju, mjeru, podmjeru ili operaciju, mora ispuniti nositelj ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ili samoopskrbnog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, odnosno odgovorna osoba ili osoba

ovlaštena od strane odgovorne osobe u slučaju ostalih organizacijskih oblika poljoprivrednog gospodarstva,

17. dokazi o ispunjavanju obveze izobrazbe iz točke 16. dostavljaju se Agenciji za plaćanja elektroničkim putem najkasnije do 31. siječnja 2025. godine.,

18. iznimno od točke 17. za korisnike koji su obvezu izobrazbe ispunili kod odabranih savjetnika, korisnika intervencije 78.01. Potpora prenošenju znanja iz Strateškog plana Republike Hrvatske, dokaze o ispunjavanju obveze izobrazbe dostavlja odabrani savjetnik Agenciji za plaćanja putem SEMIS aplikacije. (Narodne novine, 2024.)

IAKS mjere ruralnog razvoja iz Programa ruralnog razvoja obuhvaćaju potporu za mjere kojima višegodišnja obveza nije završena u 2022. godini: Mjera 10: Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene i Mjera 11: Ekološki uzgoj. (Narodne novine, 2024.)

Sredstva potpore za M10 i M11, osiguravaju se iz proračuna Europske unije i Republike Hrvatske za financiranje Programa ruralnog razvoja. Osnova za izračun potpore po površini je hektar, osnova za izračun potpore za domaće životinje je uvjetno grlo. Dvostruko financiranje istih troškova za M10 i M11 iz proračuna Europske unije ili drugih javnih izvora Republike Hrvatske nije dozvoljeno. Javne izvore Republike Hrvatske čine sredstva središnjih tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te svake pravne osobe koja dodjeljuje državne potpore. (Narodne novine, 2024.)

Uvjet prihvatljivosti za mjere potpore po površini je veličina poljoprivredne parcele od najmanje 0,05 ha i veličina poljoprivredne površine poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 0,5 ha upisane u ARKOD sustav. Iznimno za operaciju 10.1.6. Uspostava poljskih traka površina poljoprivrednog gospodarstva kao i ARKOD parcele moraju biti najmanje 1 ha. Jedinствени zahtjev za 2024. godinu korisnik podnosi za IAKS mjere ruralnog razvoja iz Programa ruralnog razvoja za M10 i M11 za površine i UG kojima višegodišnja obveza nije završena. Korisnik kojem nije završila višegodišnja obveza za IAKS mjere ruralnog razvoja iz Programa ruralnog razvoja obvezan je nastaviti provođenje preuzetih višegodišnjih obveza sukladno navedenom Programu ruralnog razvoja, do kraja obveznog razdoblja. Korisniku kojem je završila preuzeta obveza iz Programa ruralnog razvoja, iz pojedine operacije/podmjere na jednom dijelu ARKOD parcele,

obveza završava i na ostatku površine predmetne ARKOD parcele i ne vrši se povrat do tada isplaćenih sredstava za tu površinu.

Za potpore po površini u 2024. godini nije moguće povećati obveznu površinu osim ako se radi o povećanju ARKOD parcele nastalom ažuriranjem iste, a za potpore za u 2024. godini nije moguće povećati obvezni broj uvjetnih grla. Korisnik koji je zatražio potporu za drugi tip operacije ili podmjere unutar iste mjere ili za odgovarajuće IAKS mjere ruralnog razvoja iz Strateškog plana (70.01. Smanjenje korištenja zaštitnih sredstava u višegodišnjim nasadima, 70.02. Očuvanje bioraznolikosti i okoliša na trajnim travnjacima i oranicama, 70.03. Očuvanje ugroženih izvornih pasmina domaćih životinja, 70.04. Ekološki uzgoj, 70.07. Očuvanje obilježja krajobraza, 70.08. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka i maslinika), nije u obvezi ponovno završiti izobrazbu, individualno savjetovanje ili demonstracijsku aktivnost. Zemljište na ugaru i zemljište na kome se uzgaja cvijeće i ukrasno bilje nisu prihvatljive površine za dodjelu potpore kroz M10 i M11. (Narodne novine, 2024.)

U sklopu Mjere 10 kao IAKS mjere ruralnog razvoja provodile su se tri podmjere za koje je ukupno odobren iznos od 69 tisuća eura. Najveći broj korisnika, njih 74, koristio je podmjeru 10.1.2. Zatravnjivanje trajnih nasada za koju je odobren iznos od 43 tisuće eura (63% ukupno odobrenog iznosa za IAKS mjere ruralnog razvoja). Izvan IAKS mjera ruralnog razvoja za podmjeru 10.2., potpora za očuvanje, održivo korištenje i razvoj genetskih izvora u poljoprivredi, isplaćeno je 257 tisuća eura. (Zeleno izvješće, 2024.)

Tablica 4. Provedene IAKIS mjere ruralnog razvoja iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. u 2023. godini

Naziv operacije/podmjere	Broj korisnika	Odobrena sredstva
10.1.1. Obrada tla i sjetva na nagibu za oranične jednogodišnje kulture	9	5.115,48
10.1.2. Zatranjivanje trajnih nasada	74	42.966,70
10.1.10. Očuvanje suhosida	41	20.438,89
Mjera 10- ukupno	124	68.521,07
11.1. Plaćanja za prijelaz na ekološke poljoprivrede prakse i metode	110	100.551,30
11.2. Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksa i metoda	1.549	3.485.858,48
Mjera 11- ukupno	1.581	3.586.4069,78

Izvor: Zeleno izvješće

5. RASPRAVA

Strategija za bioraznolikost koju je Komisija donijela 2011. sadržava šest ciljeva, među ostalim cilj 3. o doprinosu poljoprivrede i šumarstva. Iako je cilj za poljoprivredu općenit, mjere povezane s njim konkretnije su. Kad je riječ o cilju za poljoprivredu, poboljšanje bioraznolikosti mjeri se u odnosu na kvantificirane ciljeve poboljšanja stanja očuvanosti vrsta i staništa od interesa za EU u okviru cilja 1. i obnovu 15 % narušenih ekosustava u okviru cilja 2. Kad je riječ o instrumentima ZPP-a, Komisija smatra da višestruka sukladnost pridonosi ostvarivanju ambicioznih ciljeva za bioraznolikost povezivanjem određenih plaćanja u okviru ZPP-a sa skupom osnovnih zakonodavnih pravila, koja služe kao polazište za poticajne mjere koje se podupiru iz sredstava ZPP-a. Savjeti u okviru sustava za savjetovanje poljoprivrednika drugi su važan element za potporu poljoprivrednicima koji primjenjuju prakse korisne za bioraznolikost. U okviru izravnih plaćanja ekologizacija ima znatan potencijal za povećanje bioraznolikosti. Naime, široko područje primjene i višestruka sukladnost i ekologizacija koje su obvezne uistinu omogućuju ravnopravne uvjete među poljoprivrednicima. Komisija je u tom pogledu u postojećem ZPP-u, a još i više u prijedlogu za budući ZPP, dala prioritet opcijama s korisnim učinkom na bioraznolikost. Intenziviranje poljoprivrede nije jedini uzrok gubitka bioraznolikosti u Europi. U Izvješću o stanju okoliša Europske agencije za okoliš navedeno je da se „bioraznolikost i ekosustavi u Europi suočavaju s kumulativnim pritiscima koji proizlaze iz promjena u načinu korištenja zemljišta, klimatskih promjena, iskorištavanja prirodnih resursa i djelovanja invazivnih stranih vrsta”. Nadalje, u izvješću se izričito navodi i da su napuštanje zemljišta i širenje gradskih područja među glavnim uzrocima smanjenja bioraznolikosti. (Europski revizorski sud, 2011.)

Hrvatska je jedna od potpisnica Konvencije o biološkoj raznolikosti Ujedinjenih naroda (Rio de Janeiro, 1992.), čiji je jedan od glavnih ciljeva očuvanje bioraznolikosti. Bioraznolikost je, prema navedenoj konvenciji, sveukupnost svih živućih organizama koji su sastavni dijelovi kopnenih, morskih i drugih vodenih ekosustava i ekoloških kompleksa; te uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta, te raznolikost između ekosustava. Hrvatska se smatra jednom od najbogatijih zemalja Europe po bioraznolikosti. Uzrok tome je specifičan geografski položaj Hrvatske na razmeđu tri biogeografske regije od kojih svaku karakteriziraju osobiti ekološki, klimatski i geomorfološki uvjeti. Velika raznolikost staništa rezultirala je i velikim bogatstvom divljih svojti (vrsta i podvrsta). Točna brojnost divljih vrsta u Hrvatskoj nažalost još uvijek nije poznata. Do sada

je ukupno poznato oko 40 000 vrsta, od čega je većina (oko 25 000) beskralješnjaka. Međutim, pretpostavljeni broj vrsta znatno je veći, pri čemu se procjene kreću od najmanje 50 000 do više od 100 000. Svake godine znanstvenici bilježe, otkrivaju i opisuju nove vrste i podvrste. Takvi su nalazi rjeđi kad su u pitanju ribe, vodozemci i gmazovi, ptice i sisavci, kao i vaskularna flora budući da su ove skupine relativno dobro poznate. S druge strane, skupine poput algi, mahovina, gljiva te beskralješnjaka vrlo su slabo istražene. U prilog tome govori činjenica da se svake godine utvrdi nekoliko desetaka novih vrsta beskralješnjaka za faunu Hrvatske, od čega se značajan broj i opiše kao nove vrste za znanost. Bogatstvo Hrvatske s obzirom na divlje vrste ne leži samo u njihovoj raznolikosti već se očituje i u njihovoj endemičnosti. Jedan od razloga velikog broja endema u Hrvatskoj, a posebno tercijskih relikata, leži u činjenici da ova područja nisu bila pod značajnijim utjecajem glacijacije. Glavne centre endemske flore predstavljaju planine Velebit i Biokovo, dok je endemska fauna najzastupljenija u podzemnim staništima (špiljski beskralješnjaci, čovječja ribica), na otocima (gušteri, puževi) i u krškim rijekama jadranskog slijeva (gaovice i glavočići). (Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, 2017.)

Nova Strategija za bioraznolikost do 2030. sveobuhvatan je, sustavan i ambiciozan dugoročni plan za zaštitu prirode i obnovu ekosustava. Ona je okosnica europskog zelenog plana i vodstva EU-a u međunarodnom zalaganju za globalna javna dobra i ciljeve održivog razvoja. Donosi nove načine za djelotvorniju provedbu postojećih propisa, nove obveze, mjere, ciljeve i mehanizme upravljanja sve što je potrebno za što skoriji oporavak europske bioraznolikosti. Plan je sljedeći: obuhvatiti najmanje 30 % europskog kopna i mora mrežom zaštićenih područja: proširiti postojeću mrežu Natura 2000, dopuniti je područjima zaštićenim u okviru nacionalnih programa i strogo zaštititi područja velike bioraznolikosti i važnosti za klimu obnoviti narušene ekosustave EU-a i smanjiti pritisak na bioraznolikost – u strategiji se predlaže dugoročni plan EU-a za obnovu prirode sa sljedećim ciljevima: nakon procjene učinka izraditi prijedlog novog pravnog okvira za obnovu prirode s obvezujućim ciljevima za obnovu oštećenih ekosustava, uključujući one koji su najbogatiji ugljikom; poboljšati stanje očuvanosti ili postići pozitivan trend u najmanje 30 % zaštićenih staništa i vrsta u EU-u koji nisu u povoljnom stanju; vratiti slobodan tok najmanje 25 000 km rijeka; zaustaviti smanjivanje broja poljskih ptica i kukaca, posebno oprašivača; općenito smanjiti upotrebu i rizike od kemijskih pesticida, a upotrebu opasnijih pesticida smanjiti za 50 %; namijeniti najmanje 25 % poljoprivrednog zemljišta ekološkoj poljoprivredi i znatno povećati primjenu agroekoloških praksi; smanjiti gubitak hranjiva iz gnojiva za najmanje 50 %, a upotrebu

gnojiva za najmanje 20 %; posaditi najmanje 3 milijarde stabala poštujući pritom sva ekološka načela i štiteći preostale prašume i stare šume; izbjeći usputni ulov zaštićenih vrsta ili ga smanjiti na razinu koja omogućuje potpuni oporavak vrsta i ne ugrožava njihovo stanje očuvanosti omogućiti korjenite promjene: strategijom se pokreće novi proces za poboljšanje upravljanja bioraznolikošću kako bi države članice integrirale obveze iz strategije u nacionalne politike. Centar znanja o bioraznolikosti i partnerstvo za bioraznolikost poduprijet će bolju provedbu istraživanja i inovacija u području bioraznolikosti u Europi. Strategijom se nastoje stimulirati porezni sustavi i određivanje cijena kako bi bolje odražavali stvarne troškove povezane s okolišem, uključujući trošak gubitka bioraznolikosti, te kako bi bioraznolikost doista bila integrirana u donošenje javnih i poslovnih odluka. (Hrvatska udruga poslodavaca, 2020.)

6. ZAKLJUČAK

Bioraznolikost je bitan temelj održive poljoprivrede i prehrambenih sustava. Strategija bioraznolikosti EU-a 2030. prepoznaje poljoprivredu kao ključnog igrača u očuvanju biološke raznolikosti i naglašava potrebu za razvojem održivih poljoprivrednih praksi. Hrvatska, blagoslovljena bogatom biološkom raznolikošću zahvaljujući svom geografskom položaju, suočava se s izazovima intenzifikacije poljoprivrede i klimatskih promjena, ali istovremeno ima priliku uskladiti gospodarske politike i konkurentnost uz zaštitu okoliša.

Bitno je shvatiti da poljoprivreda i zaštita prirode nisu suprotna polja, već da njihova međusobna suradnja može donijeti značajne koristi. Postizanje ravnoteže između proizvodnje hrane i očuvanja biološke raznolikosti zahtijeva sveobuhvatan pristup koji uključuje ekonomske, ekološke i društvene aspekte. S obzirom na promjene paradigme i usvajanje načela zaštite okoliša i bioraznolikosti, možemo značajno napredovati u oba područja. Održiva poljoprivreda, koja promiče i podržava bioraznolikost, ne samo kako bi se osigurala sigurnost hrane, već i kako bi se pridonijelo dugoročnoj dobrobiti našeg okoliša i društva.

Bioraznolikost se suočava s kompleksnošću i interpretacijskim izazovima, posebno kada je riječ o njenom financiranju. Koncept "financiranja bioraznolikosti" odnosi se na podršku projektima i aktivnostima usmjerenima na postizanje ciljeva Strategije EU-a za bioraznolikost do 2030. Ti ciljevi uključuju zaštitu zemljišta i mora, strogost zaštitu određenih područja, obnovu rijeka te sadnju novih stabala.

Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. predstavlja sveobuhvatan plan usmjeren na zaštitu prirode i obnovu ekosustava. Njezin cilj je potaknuti oporavak bioraznolikosti u Europi do 2030. godine. Unatoč tome, izazov financiranja postavlja pitanje o izvorima sredstava i njihovoj učinkovitoj upotrebi. Prema procjenama, izdvajanje 20 milijardi eura godišnje za bioraznolikost iz različitih izvora, uključujući fondove EU-a, nacionalna sredstva i privatno financiranje, bit će ključno za ostvarenje ovih ciljeva. Međutim, stvarne potrebe za postizanjem ciljeva Strategije mogu zahtijevati i do 48 milijardi eura godišnje.

Upravljanje financiranjem bioraznolikosti igra presudnu ulogu u usklađivanju očuvanja prirode s ekonomskim ciljevima. Ono omogućava prikupljanje podataka, istraživanje, monitoring te ekološku obnovu koja je ključna za očuvanje staništa, vrsta i ekosustava. Kako bi se postigli postavljene ciljevi do 2030., nužno je osmisliti pažljive strategije financiranja iz različitih izvora

te iskoristiti ta sredstva učinkovito i odgovorno. Financijska podrška predstavlja temeljni pokretač promjena prema održivijoj budućnosti bioraznolikosti u Europi.

7. POPIS LITERATURE

1. Devčić, A., Šostar, M., (2015.): Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi, Veleučilište u Požegi, Požega. str. 204-207
2. Odak, A., Rajaković, M., Žabojec, M., (2021.): Financijska perspektiva Europske unije 2021.-2027. s naglaskom na kohezijsku politiku, Školska knjiga, Zagreb, str. 32-33, 43-44, 103-108

Internetski izvori:

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Vodič kroz zajedničku poljoprivredu politiku, https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/Publikacije/ostale%20publikacije//CAP_Info_campaign_brochure.pdf (17.08.2023.)
2. Europska unija, https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_hr (14.08.2023.)
3. Europsko vijeće, Vijeće Europske unije, consilium.europa.eu/hr/policies/biodiversity/ (18.08.2023.)
4. Hrvatska udruga poslodavaca, <https://www.hup.hr/strategija-eu-a-za-bioraznolikost-do-2030-vazne-informacije> (24.09.2024.)
5. Ministarstvo poljoprivrede, Program ruralnog razvoja, ruralnirazvoj.hr/strateski-plan-zajednicke-poljoprivredne-politike-republike-hrvatske-2023-2027/ (15.08.2023)
6. Narodne novine, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_03_26_325.html (14.08.2023.)
7. https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2023/03/2023-03-07_Biodiversity-on-the-brink_Croatian.pdf (17.08.2023.)
8. <https://glasprirode.hr/profesionalci-u-akciji/poljoprivreda/> (18.08.2023)

8. SAŽETAK

Sveobuhvatna i ambiciozna Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. predstavlja ključni korak u zaštiti prirode i obnovi degradiranih ekosustava. U skladu s Europskim zelenim planom, ova strategija ima cilj vratiti prirodu na put oporavka do 2030. i pridonijeti postizanju klimatske neutralnosti. Kroz mrežu zaštićenih područja, obnovu prirode, transformativne mjere i globalne inicijative, planira se sačuvati biološku raznolikost i suočiti se s klimatskim izazovima.

Strategija obuhvaća niz sektora, uključujući prehrambeni sustav i poljoprivredu. Inicijative kao što su ekološka poljoprivreda, oznake hranjivih vrijednosti, smanjenje rasipanja hrane i promicanje zdrave prehrane imaju za cilj transformirati prehrambene navike i uspostaviti održiviji model. Održiv prehrambeni sustav ne samo da će pridonijeti zaštiti prirode i bioraznolikosti, već će imati i pozitivan utjecaj na gospodarstvo i stvaranje novih poslovnih prilika.

Europski zeleni plan, s naglaskom na smanjenje emisija stakleničkih plinova i promociju održivog gospodarstva, čini putokaz prema oporavku Europe od pandemije. Investiranje u zaštitu i obnovu prirode postaje ključno za izgradnju otpornog i održivog društva koje cijeni prirodne resurse i osigurava njihovu dugoročnu dostupnost.

Ključne riječi: Strategija Eu-a za bioraznolikost, Europski zeleni plan, bioraznolikost, prehrambeni sustav

9. SUMMARY

The comprehensive and ambitious EU Biodiversity Strategy until 2030 represents a key step in the protection of nature and restoration of degraded ecosystems. In line with the European Green Plan, this strategy aims to put nature back on the road to recovery by 2030 and contribute to achieving climate neutrality. Through a network of protected areas, restoration of nature, transformative measures and global initiatives, it is planned to preserve biological diversity and face climate challenges.

The strategy covers a number of sectors, including the food system and agriculture. Initiatives such as organic farming, nutrition labels, reducing food waste and promoting healthy eating aim to transform eating habits and establish a more sustainable model. A sustainable food system will not only contribute to the protection of nature and biodiversity, but will also have a positive impact on the economy and the creation of new business opportunities.

The European Green Plan, with its emphasis on the reduction of greenhouse gas emissions and the promotion of a sustainable economy, constitutes a roadmap for Europe's recovery from the pandemic. Investing in the protection and restoration of nature becomes essential for building a resilient and sustainable society that values natural resources and ensures their long-term availability.

Key words: EU Biodiversity Strategy, European Green Plan, biodiversity, food system

10. POPIS TABLICA

Tablica 1. Tipovi intervencija u Strateškom planu ZPP-a 2023.-2027.	16
Tablica 2. Provedba eko shema u 2023. godini	29
Tablica 3. Isplaćeno sredstava i broj zahtjeva za operacije u periodu 2014.- 2022. (u eurima) ...	40
Tablica 4. Provedene IAKIS mjere ruralnog razvoja iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. u 2023. godini.....	44

11. POPIS SLIKA

Slika 1. Potpora Europske unije poljoprivrednicima 2019.	2
Slika 2. Europski zeleni plan	6
Slika 3. Novi model provedbe ZPP-a	15
Slika 4. Strateški plan Republike Hrvatske u okviru ZPP-a	22

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Sveučilišni diplomski studij Agroekonomika

Diplomski rad

Mjere zajedničke poljoprivredne politike u funkciji bioraznolikosti

Tajana Mlađen

Sažetak:

Sveobuhvatna i ambiciozna Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. predstavlja ključni korak u zaštiti prirode i obnovi degradiranih ekosustava. U skladu s Europskim zelenim planom, ova strategija ima cilj vratiti prirodu na put oporavka do 2030. i pridonijeti postizanju klimatske neutralnosti. Kroz mrežu zaštićenih područja, obnovu prirode, transformativne mjere i globalne inicijative, planira se sačuvati biološku raznolikost i suočiti se s klimatskim izazovima. Strategija obuhvaća niz sektora, uključujući prehrambeni sustav i poljoprivredu. Inicijative kao što su ekološka poljoprivreda, oznake hranjivih vrijednosti, smanjenje rasipanja hrane i promicanje zdrave prehrane imaju za cilj transformirati prehrambene navike i uspostaviti održiviji model. Održiv prehrambeni sustav ne samo da će pridonijeti zaštiti prirode i bioraznolikosti, već će imati i pozitivan utjecaj na gospodarstvo i stvaranje novih poslovnih prilika. Europski zeleni plan, s naglaskom na smanjenje emisija stakleničkih plinova i promociju održivog gospodarstva, čini putokaz prema oporavku Europe od pandemije. Investiranje u zaštitu i obnovu prirode postaje ključno za izgradnju otpornog i održivog društva koje cijeni prirodne resurse i osigurava njihovu dugoročnu dostupnost.

Rad je izrađen pri: Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Mentor: prof.dr.sc. Tihana Sudarić

Broj stranica: 42

Broj slika: 4

Broj tablica: 4

Broj literaturnih navoda: 97

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: strategija, Europski zeleni plan, poljoprivreda, bioraznolikost, gospodarstvo

Datum obrane: 26.09.2024.

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. Prof.dr.sc. Jadranka Deže, predsjednik
2. Prof.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
3. doc.dr.sc. David Kranjac, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Vladimira Preloga 1.

BASIC DOCUMENT CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
University Graduate Studies, Agroecconomics

Graduate thesis

Common agricultural policy measures in function of biodiversity

Tajana Mladen

Abstract:

The comprehensive and ambitious EU Biodiversity Strategy until 2030 represents a key step in the protection of nature and restoration of degraded ecosystems. In line with the European Green Plan, this strategy aims to put nature back on the road to recovery by 2030 and contribute to achieving climate neutrality. Through a network of protected areas, restoration of nature, transformative measures and global initiatives, it is planned to preserve biological diversity and face climate challenges. The strategy covers a number of sectors, including the food system and agriculture. Initiatives such as organic farming, nutrition labels, reducing food waste and promoting healthy eating aim to transform eating habits and establish a more sustainable model. A sustainable food system will not only contribute to the protection of nature and biodiversity, but will also have a positive impact on the economy and the creation of new business opportunities. The European Green Plan, with its emphasis on the reduction of greenhouse gas emissions and the promotion of a sustainable economy, constitutes a roadmap for Europe's recovery from the pandemic. Investing in the protection and restoration of nature becomes essential for building a resilient and sustainable society that values natural resources and ensures their long-term availability.

Thesis performed at: Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek

Mentor: prof.dr.sc. Tihana Sudarić

Number of pages: 42

Number of figures: 4

Number of tables: 4

Number of references: 97

Original in: Croatian

Key words: strategy, European Green Plan, agriculture, biodiversity, economy

Thesis defended on date: 26.09.2024.

Reviewers:

1. PhD., Jadranka Deže, Full professor, president
2. PhD, Tihana Sudarić, Full professor, mentor
3. Phd, David Kranjac, Associate professor, member

Thesis deposited at: Library, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, V. Preloga